

DİCLE İLAHİYAT DERGİSİ

Dicle Theology Journal

Kuruluşu: 2000 e-ISSN: 2667-6273 Yayımcı: Dicle Üniversitesi

Cilt | Volume 27 • Sayı | Issue 2 • Aralık | December 2024

Münâsebâtü'l-Kur'ân İlmi Çerçevesinde Tâlût - Câlût Kıssası İle İlgili Âyetlerin Tahlili

Analysis of the Verses Related to the Story of Talut and Goliath within the Framework of the Science of Relationship of Qur'an

Hasan BULUT

Dr. Öğr. Üyesi, Gaziantep İslam Bilim ve Teknoloji Üniversitesi, İslami İlimler Fakültesi, Temel İslam Bilimleri Bölümü, Kur'an-ı Kerim Okuma ve Kıraat İlmi Anabilim Dalı, Gaziantep, Türkiye

Assis. Prof. Dr. Gaziantep Islamic Science and Technology University, Faculty of Islamic Sciences, Department of Basic Islamic Sciences, Department of Qur'anic Reading and Qiraat, Gaziantep, Türkiye

hasanbulut1244@gmail.com

<https://orcid.org/0009-0001-4293-1562>

Makale Bilgisi | Article Information

Makale Türü | Article Type

Araştırma Makalesi | Research Article

Geliş Tarihi | Received: 29/10/2024 • Kabul Tarihi | Accepted: 20/12/2024 • Yayın Tarihi | Published: 31/12/2024

Atıf | Cite As

Bulut, Hasan. "Münâsebâtü'l-Kur'ân İlmi Çerçevesinde Tâlût - Câlût Kıssası İle İlgili Âyetlerin Tahlili". *Dicle İlahiyat Dergisi* 27/2 (Aralık 2024), 262-282. <https://doi.org/10.58852/dicd.1575469>

Author Contributions: This article has a single author

Ethical Statement: It is declared that scientific, ethical principles have been followed while carrying out and writing this study, and that all the sources used have been

Conflicts of Interest: No conflict of interest declared

Ethics Committee Approval: The study subject does not require ethics committee permission.

Copyright & License: Authors publishing with the journal retain the copyright to their work licensed under the [CC BY-NC 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/)

Yazar Katkıları: Makale tek yazarlıdır.

Etik Beyanı: Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur.

Çıkar Çatışması: Çıkar çatışması beyan edilmemiştir.

Etik Kurul Onayı: Çalışma konusu etik kurul iznini gerektirmemektedir.

Telif Hakkı & Lisans: Yazarlar dergide yayınlanan çalışmalarının telif hakkına sahiptirler ve çalışmalarını [CC BY-NC 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/) altında lisanslanmıştır.

Münâsebâtü'l-Kur'ân İlmi Çerçevesinde Tâlût - Câlût Kıssası İle İlgili Âyetlerin Tahlili

Öz

Kur'ân'da nübüvvet adı altında işlenen ve peygamberlerin tebliğ faaliyetlerinden söz eden pek çok kıssa anlatılır. Ancak bu kıssaların anlatılışının amacı, sadece peygamberlerin hayat öyküleri hakkında bilgi vermekten ibaret değildir. Asıl maksat, söz konusu kıssa ile neyin amaçlandığını, üzerinde durulan ana düşüncenin ne olduğunu, kıssanın ana konulardan hangisiyle ilişkilendirildiğini açıklığa kavuşturmak. Bu amaçla çalışmada, Tâlût ve Câlût kıssasının anlatıldığı Bakara sûresi 246-252. âyetleri bir bütünlük içerisinde anlatılış amacı gözetilerek değerlendirilmiştir. Adı geçen kıssada Yüce Allah tarafından hükümdar olarak gönderilen Tâlût'un, İsrâiloğulları ile neler yaşadığı, İsrâiloğulları'nın nehirle nasıl sınıandıkları ve Câlût ordusunun nasıl hezimete uğratıldığı anlatılmıştır. Kıssanın bitiminde ise üzerinde durulan bu gerçeğin, Hz. Peygamber'in risâleti için bir hüccet sayıldığına vurgu yapılmıştır. Zira bu kıssa Bedir Gazvesi sırasında indirilmiş, müminlere motivasyon kaynağı olarak anlatılmıştır. Yapılan literatür taramasında Tâlût ve Câlût kıssasının; Kur'ân'ı-Kerîm ve Kitâb-ı Mukaddes çerçevesinde, siyer bilgisinin önemi, epistemolojik açılarından ele alındığı ancak Hz. Peygamber'in risâletine delil oluş cihetiyle incelenmediği tespit edilmiştir. Söz konusu ihtiyaç göz önüne alınarak çalışmada, kıssanın Hz. Peygamber'in yaşam öyküsüne benzerliği, nübüvvetine delaleti ve ilgili son âyetin bağlamı ve bütünlük içerisindeki münâsebeti tahlil edilmiştir. Bu itibarla münâsebet ilmine dair kısa bilgiler paylaşıldıktan sonra Tâlût'un ataları olan İsrâiloğulları'nın tarihi süreç içerisinde peygamberleriyle olan ilişkilerine yer verilmiştir. Bakara sûresi 246-252. âyetleri ise nüzul ortamında ve âyetler - sûreler arasındaki anlam ilişkisi (münâsebâtü'l-Kur'ân) çerçevesinde yorumlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Tefsîr, Kur'ân, Münâsebâtü'l-Kur'ân, Risâlet, Tâlût, Câlût.

Analysis of the Verses Related to the Story of Talut and Goliath within the Framework of the Science of Relationship of Quran

Abstract

The Quran tells many stories that are treated under the name of prophethood and that relate about the preaching activities of the prophets. However, the purpose of telling these stories is not only to provide information about the life stories of the prophets. The main purpose is to clarify what is intended by the story in question, what the main idea emphasized is, and which of the main subjects the story is associated with. For this purpose, this study evaluates the verses 246-252 of the Surah Al-Baqarah, in which the story of Talut and Goliath is told, in terms of their purpose of narration as a whole. In the aforementioned story, it tells what Talut, who was sent as the ruler by Allah, experienced with the Children of Israel, how the Children of Israel were tested with the river, and how the army of Goliath was defeated. At the end of the story, it is stated that this fact emphasized is the fact that Hz. It has been emphasized that it is considered a proof for the prophethood of the Prophet. Because this story was revealed during the battle of Badr and was told as a source of motivation to the believers. In the literature review, it has been determined that the story of Talut and Goliath has been addressed within the framework of the Quran and the Holy Book, in terms of the importance of biography and epistemological aspects, but has not been examined in terms of being evidence for the prophethood of the Hz. Prophet. Taking this need into consideration, the similarity of the story to the life story of the Hz. Prophet, its indication of his prophethood, and the context of the relevant last verse and its relationship within its entirety have been analyzed in this study. In this respect, after sharing brief information about the science of relationship, the relationships of the Children of Israel, the ancestors of Talut, with their prophets throughout the historical process have been included. Surah al-Baqarah, 246-252. The verses were interpreted within the context of the revelation and within the framework of the semantic relationship between the verses and the surahs (*munasabatu'l-Quran*).

Keywords: Tafsir, Quran, Relationship of Quran, Prophethood, Talut, Goliath.

Giriş

Dine davet sürecinde peygamberler, Allah'tan (c.c.) aldıkları vahiy doğrultusunda tevhid inancını benimsetmeye, nübüvvetin ispatına, ahiretin varlığını delillendirmeye çalışmışlardır. Bu amaçla müminlerin hem bu dünyada hem de uhrevî âlemde hayatlarını mamur etmeye gayret göstermişlerdir. Peygamberlerin muhatap kitlesi yaşadıkları çevreye münhasır iken Hz. Muhammed'in (sas) hitap ettiği kitle tüm cin ve insanlık olmuştur. Ona nazil olan Kur'ân'ın mesajı her zaman evrensel olma özelliğini muhafaza etmiş, Allah'ın (c.c.) koruması altında olduğu bildirilmiştir. Kur'ân, müminler için bir hidâyet rehberi olduğu gibi Kur'ân kıssaları da akıl sahipleri için bir ibret vesilesidir. Kur'ân'ın büyük bir yekûnunu teşkil eden kıssalar; peygamberler ve müminler için her zaman bir teselli ve dayanak noktası oluşturmuştur. Zira önceki ümmetlerden inananlar peygamberleriyle birlikte pek çok eziyete maruz kalmış, Allah'a (c.c.) olan tevekkül ve sabırları sayesinde başarıya ulaşmışlardır.

Kur'ân kıssalarının ana karakteri peygamberlerdir. Ancak burada sadece onların yaşam öykülerini anlatma amacı güdülmemiştir. Çünkü Kur'ân'ın genel bütünlüğü dikkate alınmadan kıssaya konu olan olaya odaklanmak ve onun detayına takılmak, kıssaların anlatılış amacına ters düşer. Dolayısıyla her bir kıssa ile neyin kastedildiği, vurgulanan ana düşüncenin ne olduğu üzerinde durmak, Kur'ân kıssalarının amacını daha iyi ortaya koymaktadır. Bu amaçla Kur'ân'da anlatılan Tâlût ve Câlût kıssası ile ilgili âyetlerin münâsebet ilmi açısından değerlendirilmesi, onların daha iyi anlaşılmasına katkı sağlayacağı umulmaktadır. Zira Kur'ân âyetleri rastgele herhangi bir sûreye yerleştirilmemiş bilakis hangi sûrenin neresine yerleştirileceği bir amaca matuf olarak bizzat Yüce Allah tarafından Hz. Peygamber'e bildirilmiştir. Bu durum aynı zamanda âyetlerin tertibinin tevkifi olduğunu göstermektedir.¹ Âyetlerin nüzul sırası yerine başka bir tertibe göre dizilişi de münâsebet ilminin ne denli önemli olduğunu ibraz etmektedir.

Yapılan araştırmada Tâlût ve Câlût kıssasının; Kur'ân-ı Kerîm ve Kitâb-ı Mukaddes çerçevesinde mukayese yöntemiyle metinlerarası bir okuma, siyer bilgisinin önemi, isrâiliyât türü haberler bağlamında bilgi değeri gibi açılardan ele alındığı ancak münâsebatü'l-Kur'ân bağlamında Hz. Peygamber'in risâletine delil oluşunun yeterince irdelenmediği tespit edilmiştir. Söz konusu kıssada İsrâiloğulları soyundan gelen Tâlût'un Allah (c.c.) tarafından hükümdar tayin edildiği ve sayıca çok üstün olmalarına rağmen Câlût ordusunu hezimete uğrattığı anlatılmaktadır. Kıssanın sonunda ise anlatılan bu hakikatin, Hz. Peygamber'in risâletine delil teşkil ettiğine vurgu yapılmaktadır. Bu çalışmada, kıssada değinilen meselelerin Hz. Peygamber'in yaşam öyküsüne, Bedir Gazvesi'ne ne ölçüde benzerlik gösterdiği ve nübüvveti ile nasıl bir ilişki kurulduğu, ilgili âyetler bütünlüğü çerçevesinde değerlendirilecektir. Konu anlatımı münâsebet ilmi çerçevesinde ele alınacağı için genellikle mukayese ve doküman analizi gibi yöntemlerden yararlanılacaktır.

1. Münâsebet İlmi ve Münâsebatü'l-Kur'ân Kavramı

Münâsebet kelimesi; akrabalık, soy ve yakınlık manasında kullanılan “ne-se-be” fiil kökünden türemiştir.² Münâsebet ilmi, “âyetler ve sûreler arasında icmâl - tafsil, umûmilik - husûsilik, aklilik - hissîlik veya bunlardan başka ilişki türlerinden birisiyle ya da sebep - müsebbeb, illet - ma'lûl, benzerlik - zıtlık gibi zihnî bağlarla mana irtibatı kurmaktır.”³ Münâsebetü'l-âyet ve 's-suver ile benzer anlamda

¹ Bkz. Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, thk. Şuayb Arnavud - Adil Mürşid, (Beyrut: Müessesetü'r-Risale, 1417/1997), 29/441, (No. 17918, 2919).

² Muhammed b. Mükerrrem Alî Ebü'l-Fazl Cemâlüddîn İbn Manzûr, *Lisânü'l-'Arab* (Beyrut: Dâru's-Sadr, 1414/1994), “ne-se-be” mad.

³ Ebû Abdullah Bedruddîn Muhammed ez-Zerkeşî, *el-Burhân fî ulûmi'l-Kur'ân*, thk. Muhammed Ebu'l-Fadl İbrâhîm (Beyrut: Dâru'l-Ma'rife, 1376/1957), 1/35; Abdurrahman b. Ebî Bekr Celaledîn es-Suyûtî, *el-İtkân fî 'ulûmi'l-Kur'ân*, thk. Muhammed Ebü'l-Fadl İbrâhîm (Kahire: el-Heyetü'l-Mısıriyyetü'l-'Ammetü li'l-Kitâb, 1394/1974), 3/369.

kullanılan Münâsebetü'l-Kur'ân ise, âyet ve sûrelerin tertibindeki hikmetleri ele alan bir ilimdir ki, sûrelerin ve bütün cümlelerin maksadının bilinmesi buna bağlıdır.⁴ Yukarıdaki tanımda geçen zihni bağlantıların yanı sıra âyetin siyak ve sibak ilişkisini gösteren çeşitli edebî münâsebetler vardır. Bunlar özetle şöyledir: “1. Tanzîr: İki benzer şeyi peş peşe zikrederek bir konuyu izah etmektir. 2. Mudâdde: İki kelim arasında birbirine zıt anlamın meydana gelmesidir. 3. İstitrâd: Herhangi bir mevzudan söz edilirken bir münâsebetle başka bir konuya değinip, tekrar önceki konuya dönmeye denir. 4. Tehallus: Konuşmacının, anlatmakta olduğu konuyu bir ilişkiden dolayı terk ederek başka bir konuya geçmesidir. Bunun gayesi dinleyicinin konuya karşı ilgisini çekmektir. İstitrâd ile tehallus birbirine benzemektedir. Tehallus'ta değiştirilen konuya dönülmediği halde istitrâd'da tekrar aynı konuya geçilmektedir. 5. İntikal: Dinleyiciyi dinamik tutmak için bir sözden diğer bir söze geçmeye denir. Bu iki konu birbirinden “هذا/bu” kelimesi ile ayrılır. 6. Hüsn-i matlab: Kelamda bir mukaddime yapıldıktan sonra asıl gayeyi belirtmeye geçmektir. 7. İhtirâs: Kelamda asıl kastedilen mananın aksini vehmettiren bir şeyin bulunması sebebiyle o yanlış anlamayı ortadan kaldırmak için kelamın ortasına veya sonuna başka bir sözün ilave edilmesidir”.⁵ Kısaca tanımları verilen bu edebi münâsebetlerden bazıları ilgili âyetlerle ilişkilendirilecek, âyetler arasındaki münâsebet ise; âyet içi ve âyetler arası içi insicam bağlamında tahlil edilecektir.

Münâsebet ilmi, konu itibarıyla kelime ya da cümleler arasındaki anlam benzerliğini, ilişki ve uyumu, âyet ve sûreler arasındaki mana insicamını ortaya koymaktadır. Kur'ân tertibine göre hem sûreler hem de âyetler arasında sıkı bir mana irtibatı ve mantıksal bir anlam örgüsü vardır.⁶ Meselâ, Bakara sûresinin başında müminlerin istediği hidâyetin, Kur'ân olduğu⁷ bildirilmektedir. Sanki Fatiha sûresinde “اهدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ - Bizi doğru yola ilet.”⁸ diyen müminlere cevap olarak, “İşte elde etmek istediğiniz dosdoğru yol, kendisinde kuşku olmayan şu Kur'ân'dan başkası değildir.” denilmiş gibidir. Aynı şekilde Vâkı'a sûresinin sonuyla Hadîd sûresinin başı arasında aklı bir ilişkiden söz edilebilir. Zira Vâkı'a sûresi, “فَسَبِّحْ بِاسْمِ رَبِّكَ الْعَظِيمِ - Öyleyse Yüce Rabbinin adını tesbih et.”⁹ âyetiyle son bulmakta, ardından gelen sûrede de sanki Allah'ı (c.c.) tesbih etmesi hususunda insana delil olması için “سَبِّحْ لِلَّهِ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ - Göklerdeki ve yerdeki bulunan her şey Allah'ı tesbih etmektedir.”¹⁰ denilmektedir. Kur'ân'ın ilk sûresi ile son sûresi arasında da bir münâsebet göze çarpmaktadır. Zira Fâtiha sûresinde Allah'ın sıfatları zikredildikten sonra hidâyetten bahsedilmekte, Nâs sûresinde de hidâyete kavuşmanın ancak şeytanın dürtmesinden Allah'a sığınmakla gerçekleşebileceği belirtilmektedir.¹¹

Benzer bir münâsebet Bakara sûresi 246-252. âyetlerinde de mevcuttur. Daha sonra tahlili yapılacak olan bu âyetlerde Tâlût ve Câlût kıssası anlatıldıktan hemen sonra şöyle buyurulmaktadır:

---

⁴ İbrâhîm b. 'Amr b. Hasen b. Ebîbekr el-Bukâ'î, *Nazmü'd-dürer fî tenâsübi'l-âyât ve's-suver* (Haydarâbâd: Viâret-i Meârifî Hindiyîye, 1399/1979), 1/6.

⁵ Mehmet Faik Yılmaz, *Âyetler ve Sûreler Arasındaki Münâsebet* (Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 2009), 13; Murat Sarıgül, “İlk Nâzil Olan Beş Âyetin Münâsebetü'l-Kur'ân İlmi Açısından İncelenmesi”, *Mütefekkir* 7/14 (2020), 489-490.

⁶ Zerkeşî, *el-Burhân*, 1/35-36.

⁷ Bkz. *Kur'ân-ı Kerîm Meâli*, çev. Halil Altuntaş - Muzaffer Şahin (Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 2009), el-Bakara 2/2.

⁸ el-Fâtiha 1/6.

⁹ el-Vâkı'a 56/96.

¹⁰ el-Hadîd 57/1.

¹¹ Zerkeşî, *el-Burhân*, 1/35-39.

“ تِلْكَ آيَاتُ اللَّهِ تَنْتَلُوهَا بِالْحَقِّ وَإِنَّكَ لَمِنَ الْمُرْسَلِينَ - İşte bunlar Allah'ın âyetleridir. Biz onları sana hak olarak okuyoruz. Şüphesiz sen, Allah tarafından gönderilmiş peygamberlerdensin.”¹² Bu âyetin öncesinde anlatılan kıssa, Bedir Gazvesi ve Hz. Peygamber'in nübüvveti ile ilişkilendirilmektedir.¹³ Dolayısıyla kıssada dile getirilen kimi hususlar, risâlete bakan yönleriyle ele alınmakta ve analitik bir perspektifle tahlil edilmeye çalışılmaktadır. Bu açıklamalar ışığında münâsebet ilmini; oldukça geç bir dönemde teşekkül eden, dirâyet tefsirleri bünyesinde ele alınan, aklî ve zihinsel bir mekanizma olarak değerlendirebiliriz. Şimdi kıssa analizine geçmeden önce kıssa ile irtibatlandırılan İsrâiloğulları hakkında kısa bilgiler verilecektir.

2. Tarihsel Süreçte İsrâiloğulları

Kur'ân'da kendilerine en çok peygamber gönderilen ve en çok sözü edilen milletlerin başında İsrâiloğulları gelmektedir. İsrâiloğulları, Hz. Ya'küb'un neslinden gelenlere verilen isimdir. Kur'ân'da kırk bir yerde geçen¹⁴ “Benî İsrâil” ibaresi ile genellikle önceki ve sonraki nesil Yahudiler kastedilmektedir.¹⁵ Kendilerini üstün bir ırk olarak gören bu millet, Tanrı tarafından seçilmiş olduklarına inanırlar.¹⁶ Bu sebeple kendi dışındaki insanları her zaman küçümserler. Öte taraftan Ahd-i Atîk'te onların Hz. Mûsâ ve Hz. Hârûn'a karşı geldikleri,¹⁷ altın buzağıya taptıkları,¹⁸ ahitlerini bozdukları, peygamberlerini öldürdükleri,¹⁹ İsrâil'in dönek, Yahuda'nın hain olduğu²⁰ anlatılır. Dolayısıyla Yahudi kutsal kitabında bile İsrâiloğulları'nın dalaletle sapmaları yüzünden peygamberleri tarafından kınandığı ve azapla tehdit edildiği bildirilir.²¹

Kur'ân, İsrâiloğulları'ndan ve kendilerine verilen nimetlerden çokça söz etmektedir. Onların Firavun'dan ve boğulmaktan kurtulmaları, Allah'ın (c.c.) bir ikramı olarak çölde bildircin eti ve helva ile beslenmeleri, kayadan kendileri için su fışkırması bu nimetlerden bazılarıdır.²² Diğer yandan bazı emir ve yasaklarla ilgili İsrâiloğulları'ndan söz alınmış; bunun karşılığında günahlarının bağışlanacağı, çok verimli topraklara kavuşturulacakları vaad edilmiştir.²³ Fakat onlar vaktiyle sözünde durmamış, peygamberleri yalanlamış ve hatta onları defalarca öldürmeye kalkışmış, kimini ise şehit etmişlerdir. Putlara tapmaları, yeryüzünde fesat çıkarmaları zamanla onların helâk olmasına sebebiyet vermiştir.²⁴

Sonraki dönemlerde İsrâiloğulları soyundan gelen Tâlût, Allah (c.c.) tarafından ilk hükümdar tayin edilmiştir. Onun zamanında İsrâiloğulları'nın peygamberi olan Yûşa' (as), İsrâiloğulları'ndaki şirk eğilimlerini engellemeye çalışmış ve tevhid inancını yerleştirmeye gayret etmiştir. Ancak İsrâiloğulları,

¹² el-Bakara 2/252.

¹³ Ebu'l-Kâsım Mahmûd b. Amr b. Ahmed ez-Zemahşerî, *el-Keşşâf 'an hağâ'iki gavâmizi't-tenzil* (Beirut: Dâru'l-Kitâbi'l-Arabî, 1407/1986), 1/297; Ebû Abdullah Muhammed b. Ahmed el-Kurtubî, *el-Câmi' li ehkâmi'l-Kur'ân*, thk. Ahmed el-Berdûnî vd. (Kahire: Dâru'l-Kütübî'l-Mısriyye, 1384/1964), 3/261.

¹⁴ Muhammed Fu'ad Abdülbâkî, *el-Mu'cemu'l-müfehres li elfâzi'l-Kur'âni'l-Kerîm*, thk. Muhsin Bidarfur (Kum: Matbaatü'l-Emir, 1412), 185-186.

¹⁵ Bkz. Âl-i İmrân 3/49; ez-Zuhruf 43/59; es-Saff 61/6.

¹⁶ *Kitab-ı Mukaddes Eski ve Yeni Ahit* (İstanbul: Kitabı Mukaddes Şirketi, 1996), Çıkış. 19:5-6; İsrâiloğulları'nın kendi dönemlerinde yeryüzündeki topluluklara nazaran faziletli kılınmalarının sebebi ve şartları hakkında bkz. Abdurrahim Kızılcşeker, *Kur'ân'da İstihlaf - Müminlerin Yeryüzü Egemenliği* - (Ankara: Sonçağ Yayınları, 2021), 226-229.

¹⁷ Sayılar. 16:2-3.

¹⁸ Çıkış. 32:1-6; Hâkimler. 3:7, 4:1, 10:6; I. Samuel. 7:3-4.

¹⁹ I. Krallar. 19:14.

²⁰ Yeremya. 3:1-22.

²¹ Ömer Faruk Harman, “İsrâil (Benî İsrâil)”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 2001), 23/193.

²² Bkz. el-Bakara 2/40, 47, 122; el-A'râf 7/105, 134; Yûnus 10/93; Tâ-hâ 20/47, 80; el-Câsiye 45/16.

²³ Bkz. el-Bakara 2/83; el-Mâide 5/12, 70.

²⁴ Bkz. el-Bakara 2/83; el-Mâide 5/70, 110; el-İsrâ 17/4; Tâ-hâ 20/94; Harman, “İsrâil (Benî İsrâil)”, 23/195.

Hız. Mûsâ ile Yûşa‘ Peygamberin davetine karşı çıkmış ve pek çok kez isyan hareketine kalkışmışlardır. Bu durum Tevrât’ta, onların rabbe vefasızlık ederek başka ilahlara tapındıkları, inançlı bazı ataları gibi davranmadıkları,²⁵ rabbın gözünde kötü olanı yaptıkları ve rabbe kulluk etmekten kaçındıkları anlatılır.²⁶

İsrâiloğulları’nın tevhid inancından sapmaları, nefsin arzularına kapılarak menfaat için birbirleriyle çekişmeleri ve düşmanları olan Ken‘anlılara korkakça itaat etmeleri onların çöküşünü daha da hızlandırmıştır.²⁷ İsrâiloğulları uzun bir süre Filistilerin egemenliği altında yaşamış, onların vermiş oldukları kararları kabullenmiş, yaşamlarını esaret ve zulüm altında sürdürmeye mecbur kalmışlardır. Filistilerin savaşları sürekli kazanması, İsrâiloğulları’nı çaresiz ve ümitsiz bırakmıştır. Böyle bir halet-i ruhiyede peygamberlerinden kendileri için birisini hükümdar olarak belirlemesini istemiş ve tayin edilen bu hükümdarın emri altında savaşa katılacaklarına dair söz vermişlerdir. Yûşa‘ Peygamber zamanında İsrâiloğulları, peygamberlerinin davetine icabet etmemekle birlikte günahlarında aşırı gitmişlerdir. Kavminin Hz. Mûsâ ve Hz. Harûn’a yönelttikleri gibi sözler sarfederek isyankâr bir tutum sergilemişlerdir.²⁸ İsrâiloğulları’nın kral istemelerinin bir sebebinin de dünyaya olan bu bağılıkları olduğu söylenmiştir.²⁹

İsrâiloğulları’nın büyük bir ekseriyeti peygamberlerine itaatsizlikte bulunmuşken çok azı boyun eğmiştir. Oysa sahabe, benzer koşullarda Hz. Peygamber’e tam bir bağılılık ve sadâkat yemini etmiştir. Hz. Peygamber, Bedir Gazvesi öncesinde savaş ile ilgili ashabıyla istişare toplantısında bulunduğu sırada sahabeden Mikdâd b. Amr (ö. 33/653) şöyle bir hitapta bulunmuştur: “Ey Allah’ın Resûlü! Allah sana ne emrettiyse onu yap. Biz İsrâiloğulları’nın Hz. Mûsâ’ya söyledikleri gibi ‘فَأَذْهَبْ أَنْتَ وَرَبُّكَ فَفَاتِلَا - *Git rabbın ve sen savaşın; biz burada oturup bekleyeceğiz.*”³⁰ demeyiz. Biz deriz ki; ‘Gidin rabbın ve sen onlarla savaşın; fakat biz de sizinle birlikte orada muharebe edeceğiz.’ Seni hak olan bir kitapla gönderen Allah’a yemin ederim ki sen bizi Birkü’l-Gımad’a kadar yürütecek olsan, seninle birlikte oraya kadar yürür, senin sağında, solunda, önünde, arkanda çarpışırız.”³¹ Bu olay, İsrâiloğulları arasından peygamberlerine itaat edenler ile Hz. Peygamber’e mutlak itaat eden İslâm ordusunun davalarının bir olduğunu, tarihin her döneminde hak-batıl savaşının mevcudiyetini göstermektedir.

3. Ahd-i Atık’te Tâlût ve Câlût Kıssası

Tâlût - Câlût kıssasında adı geçen peygamber Şimuel’dir (Samuel). Bu peygamber, tefsir kitaplarında Uşmuil b. Bâlî, Şem‘ûn veya Yûşa‘ b. Nûn³² adıyla zikredilir. Tâlût, Ahd-i Atık’te Şaul (Saul) adıyla anılmakla birlikte künyesi ile ilgili fazla bir bilgi mevcut değildir. İbranicede adı Şaul b. Kays olup şecerelerinin Hz. Ya‘kûb’un neslinden Bünyamin oğullarından geldiği ve Hz. İbrâhîm’e dayandığı belirtilmektedir.³³ Câlût ise Ahd-i Atık’te Golyat ismiyle anılır. Filistî kavminden ve Gat

---

²⁵ Hâkimler. 2:17-19.

²⁶ Hâkimler. 10:6.

²⁷ Cengiz Duman, *Kur’an Perspektifinde Üç Kral İki Peygamber* (İstanbul: Pınar Yayınları, 2013), 21.

²⁸ el-Mâide 5/24.

²⁹ Duman, *Kur’an Perspektifinde Üç Kral İki Peygamber*, 21-22.

³⁰ el-Mâide 5/24.

³¹ Ebû Abdillâh Muhammed İbn Sa’d, *et Tabakâtü’l-Kübrâ*, thk. Muhammed Abdülkadir Ata (Beyrut: Dâru’l-Kütübi’l-İlmiyye, 1410-1990), 162; İbn Kesîr, Ebu’l-Fidâ İsmail b. ‘Umer, *el Bidâye ve’n-nihâye*, thk. Ali Şîrî (Beyrut: Dâru İhyâe’t-Türâsi’l-Arabî, 1408/1988), 3/320; Ali Gürkan, *Kur’ân’ı Kerîm ve Kitâb-ı Mukaddese Göre Tâlût ve Câlût* (İğdır: İğdır Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi), 2016, 59, 70, 91-92.

³² İsrâiloğulları peygamberi ile ilgili tüm bu isimler zihin karışıklığına sebebiyet vermemesi için çalışma boyunca Yûşa‘ b. Nûn adı kullanılacaktır.

³³ Ebû Ca’fer Muhammed b. Cerîr et-Taberî, *Târîhu’t-Taberî*, thk. Muhammed Ebu’l-Fadl İbrâhîm (Mısır: Dâru’l-

şehrinden olan Golyat büyük cüssesinden dolayı dev şeklinde betimlenir. Onun iri bir ırkın son kalan şahsı olduğuna inanılır. Câlût, Tâlût'un krallığı zamanında İsrâiloğulları'nın harp ettikleri düşman topluluklarından birinin önderiydi.³⁴ İslâmî kaynaklarda Câlût'un Bâbilli bir komutan yahut Amâlîka kralı olduğu da rivayet edilmektedir.³⁵

Tâlût - Câlût kıssasına göre, İsrâiloğulları Yûşa'dan (as) düşmanları olan Amâlîkalılar ile harp etmek için Allah'ın (c.c.) kendilerine bir hükümdar göndermesini istemişlerdir. Peygamberleri de tüm İsrâiloğulları'ndan daha uzun boya sahip olan Tâlût'un kendilerine kral seçildiğini bildirmiştir. Ancak İsrâiloğulları'nın ileri gelenleri, Tâlût'un kral soyu Yehûda'dan ya da peygamber soyu Levi'den gelmediği bahanesiyle kararı kabul etmemişlerdir. Peygamberleri ise kendilerine bu hususta ilim ve kudretin soy ve zenginlikten daha öncelikli olduğunu, Tâlût'a ilim ve kudret bakımından bir üstünlük verildiğini bildirmiştir. Tâlût zamanında İsrâil topraklarını ele geçiren Filistî ordusunun başında bulunan Câlût, savaş esnasında tam teşekküllü donanımı ile İsrâil ordusuna meydan okumuş, onları çarpışmaya davet etmiş ancak onlardan hiçbiri korkularından Câlût'un karşısına çıkamamıştır. Sonlara doğru Hz. Dâvûd, onun huzuruna çıkmış ve attığı taş ile onu öldürmüştür. Câlût'un öldürülmesiyle ordusu dağılmış, böylece Tâlût'un ordusu kendilerinden sayı ve güç bakımından daha üstün olan orduyu yenmişlerdir.³⁶ Ahd-i Atîk'te geçen bu kıssa, genel anlamda İslâmî kaynaklardaki rivâyetlerle benzerlik arz etmektedir. Ancak bu hususta uydurma haberlerin çokluğu göz önünde bulundurulduğunda nakledilen bilgiler alınırken seçici ve dikkatli olmakta yarar olduğunu söylemeliyiz.

4. Kur'ân'da Tâlût ve Câlût

Tâlût - Câlût kıssası ile ilgili âyetlerin sebab-i nüzulüne dair hususi herhangi bir rivayetle karşılaşmamıştır.³⁷ Ancak İslâm kaynaklarında bu kıssa ile Bedir Gazvesi arasında bir benzerlik ilişkisi kurulmuştur.³⁸ İlgili nakillerde Bedir savaşına katılan sahabenin sayısı ile Tâlût'un safında yer alan askerlerin sayısının neredeyse eşit olduğu belirtilmiştir. Bedir'e katılan asker adedi ile ilgili rivayetlerde "...Tâlût'la birlikte suyu geçenler 310 kûsur kadardı" ifadesi kullanılmıştır.³⁹ Bu kıssanın anlatımından hemen önce⁴⁰ İsrâiloğulları'nın çokluğuna rağmen mağlubiyetlerine dikkat çekilerek Müslümanlar savaşa teşvik edilmişlerdir. Bu uyarının devamında da Müslümanların Allah (c.c.) yolunda malları ve canlarıyla savaşmaları emredilmiştir.⁴¹

Meârif, 1400/1980), 1/475; Ebû Muhammed el-Hüseyn b. Mes'ûd el-Begavî, *Meâlimu't-tenzîl fi tefsîri'l-Kur'ân*, thk. Muhammed Abdullah en-Nemr vd. (Riyâd: Dâru Tayyibetu linneşr ve't-Tevzi', 1417/1997), 1/297.

³⁴ Tesniye. 2:10-11; II. Samuel. 21:19-20; I. Tarihler. 20:6-8.

³⁵ Taberî, *Târîhu't-Taberî*, 1/467; Adnan Adıgüzel, "Tâlût-Câlût Kıssası Örneğinde Kur'an'ın Anlaşılmasında Siyer Bilgisinin Önemi", *Siyer Araştırmaları Dergisi* 5/1 (2019), 121.

³⁶ I. Samuel. 17:8-11; II. Samuel. 21:19-20; Ali Osman Kurt, "Tâlût", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 2010), 39/552; Abdurrahman Küçük, "Câlût", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 1993), 7/38; Yakup Bıyıkoglu, "İsrâiliyyât Türü Haberlerin Bilgi Açısından Değeri (Tâlût ve Câlût Kıssası Örneği)" *Fırat Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 23/1 (2018), 228; Adıgüzel, "Tâlût-Câlût Kıssası Örneğinde Kur'an'ın Anlaşılmasında Siyer Bilgisinin Önemi", 121.

³⁷ Muhammed İzzet Derveze, *et-Tefsîrû'l-Hadîs* (Kahire: Dâru İhyâi'l-Kutûbi'l-'Arabiyye, 1383/1963), 6/460-463.

³⁸ Zemahşerî, *el-Keşşâf*, 1/297; Kurtubî, *el-Câmi'*, 3/261; Mustafa Öztürk, *Kur'ân Kıssalarının Mahiyeti* (İstanbul: Kuramer Yayınları, 2016), 371; Adıgüzel, "Tâlût-Câlût Kıssası Örneğinde Kur'an'ın Anlaşılmasında Siyer Bilgisinin Önemi", 119.

³⁹ Ebû Abdullah Muhammed b. İsmâil el-Buhârî, *Sahîhü'l-Buhârî*, thk. Mustafa Dayb el-Beğâ (Dîmeşk: Dâru İbn Kesîr, 1414/1993), "Kitâbu'l-megâzi", 121; Ebû Mansûr Muhammed b. Mahmûd el-Mâturîdî, *Tefsîru'l-Mâturîdî (Te'vilâtu ehli's-sünne)*, thk: Mecdî Baslûm (Beyrût: Dâru'l-Kütûbi'l-İlmiyye, 1426/2005), 2/223.

⁴⁰ el-Bakara 2/243-245.

⁴¹ Ebû Abdullah Muhammed b. Amr Fahrüddîn er-Râzî, *Mefâtîhu'l-gayb (et-Tefsîrû'l-kebîr)* (Beyrut: Dâru

Kur'ân'da veciz bir şekilde dile getirilen Tâlût ve Câlût kıssası, diğer kıssalarda olduğu gibi Kitâb-ı Mukaddes'te detaylıca anlatılmaktadır. Bazı küçük farklılıklar olsa da Kur'ân'daki kıssa ile Kitâb-ı Mukaddes'te anlatılanlar birbiriyle benzeşmektedir. Ancak Kitâb-ı Mukaddes'te bazı tahrifler de vardır. Kur'ân, tevatüre dayalı bilgiler verir, buna göre kıssanın geçtiği Bakara sûresi 246-252. âyetleri ile ilgili İslâmî kaynaklarda şu rivayetler göze çarpar. Süddî'den (ö. 127/745) nakille bu kıssa şöyle anlatılır: “İsrâiloğulları Amâlîka kralı Câlût ile savaşıyorlardı. Amâlîkalılar, İsrâiloğullarını mağlup ederek onları cizye ödemeye zorladılar. Sonra Tevrat'ı ellerinden aldılar. İsrâiloğulları Rabbinden kendilerini zilletten kurtaracak, savaşacak bir elçi gönderilmesini istediler. Peygamberler neslinden gelen hamile bir kadın, Allah'tan (c.c.) kendisine erkek bir evlat vermesini diledi. İsrâiloğulları, kadının, kız çocuğu doğurması halinde kızını erkek evlatla değiştirmesinden korktukları için onu bir hanede tuttular. Çocuk erkek doğduğunda annesi ona, Yûşa' (as) olarak bilinen Şem'un/Şamuel/Samuel adını verdi, büyüdüğünde Tevrat'ı öğrenmesi için onu Beyt-i Makdîs'e götürdü. Bir âlim, çocuğu evlat edinerek onun eğitimini üstlendi. Yetişkinlik çağına geldiğinde Cebrâil (as), ona Allah'ın Resûlü olduğunu bildirmesini istedi. O da onlara varıp Allah elçisi olduğunu söyleyince onu tekzip ettiler. Ardından ona ‘Peygamberlik davasını erken duyurdun, şayet bu söyleminde doğruysan buna bir delil olarak bizimle birlikte düşmanla savaşacak bir kral göndermesini Allah'tan (c.c.) iste.’ dediler. Bunun ardından Yûşa': ‘Allah'ın (c.c.) size savaş emretmesi mümkündür. Fakat sizin bu emri yerine getirmeniz konusunda endişeliyim.’ dedi. Nitekim Hz. Mûsâ'dan sonra onun yerine geçtiği zaman o, İsrâiloğulları'nı Filistî'ne götürmüş, ülkeyi illere bölerek her bir il'e vali atamıştır. Peygamberlerle birlikte bir hükümdarları olmayınca aldıkları yenilgiler üzerine peygamberlerinden kendilerine bir hükümdar gönderilmesini talep ettiler.”⁴²

Kıssada hükümdarlığın birtakım manevi özellikleri gerektirdiği, Allah'ın (c.c.) bu özellikleri insanlara lütfederken ırk, kabile, mal gibi dünyevî hususlara değer vermediği bildirilmektedir. Zira kıssanın bu kısmında, zengin olmaması sebebiyle Tâlût'u krallığa uygun görmeyen İsrâiloğulları'nın bu tutumları şiddetle kınanmakta, toplumsal mükellefiyet bilinciyle fitrî davranmaları önerilmektedir.⁴³ Görüldüğü üzere kıssa ile ilgili uydurma nakiller fazla olsa da Kur'ân ve Ahd-i Atîk'teki bilgiler büyük oranda birbiriyle örtüşmektedir. Lakin Kur'ân, bu gibi olayları salt bir vakıa şeklinde anlatmamakta, bilakis müminlerden geçmişte yaşanmış olan bu hadiselerden ders ve ibretler çıkarmalarını, benzer hataları işlememelerini dolaylı olarak istemektedir.

5. Nüzûl Ortamı Dikkate Alınarak Bakara Sûresi 246-252. Âyetlerinin Tahlili

İtikadî, amelî ve ahlâkî konuların yoğun olarak işlendiği Bakara sûresinde tevhid ve nübüvvetin ispatı için çeşitli kıssalara yer verilmektedir. Bu amaçla sûrede geçen Tâlût ve Câlût kıssası nüzul ortamı göz önünde bulundurularak Hz. Peygamber'in risâletini teyit ve münâsebet ilmi açısından ele alınacaktır.

5.1. İsrâiloğulları'nın Savaştan Kaçınmaları ile Bedir Gazvesi'nden Kaçınan Münafıklar

---

İhyâi't-Türâsî'l-Arabî, 1420/1999), 6/512-515; Ebu'l-Fidâ İsmâil b. 'Umer b. Kesîr, *Tefsîrü'l-Kur'âni'l-'Azîm*, thk. Samî b. Muhammed es-Selâme (Riyâd: Dâru Tayyibetu linneşr ve't-Tevzi', 1420/1999), 1/668; Öztürk, *Kur'ân Kıssalarının Mahiyeti*, 372; Adıgüzel, “Tâlût-Câlût Kıssası Örneğinde Kur'ân'ın Anlaşılmasında Siyer Bilgisinin Önemi”, 119.

⁴² Taberî, *Târîhu't-Taberî*, 1/467-468; İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-nihâye*, 2/6-8; Hayrettin Karaman vd. *Kur'ân Yolu Türkçe Meâl ve Tefsîr* (Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 2006), 1/386.

⁴³ Mazharuddîn Sıddıkî, *Kur'ân'da Tarih Kavramı*, trc. Süleyman Kalkan (İstanbul: Pınar Yayınları, 1982), 134-135; Bıyıkoglu, “İsrâiliyyât Türü Haberlerin Bilgi Açısından Değeri (Tâlût ve Câlût Kıssası Örneği)”, 229-230.

Tüm semavî kitap ve suhurların peygamberlere gönderiliş amacı, insanların hidâyete kavuşmaları içindir. Peygamberler tevhid dinene davet sürecinde pek çok sıkıntı ile karşılaşmışlardır. Bu bağlamda İsrâiloğulları kendilerine peygamber olarak gönderilen elçilere yalnızca eziyet etmekle kalmamış, hatta çoğu kez onları öldürmeye teşebbüs etmişlerdir.⁴⁴ Kur'ân-ı Kerim'de Tâlût ve Câlût kıssasının ilk âyeti olarak onların bu isyan ve nankörlüklerine şu şekilde dikkat çekilmiştir: “أَلَمْ تَرَ إِلَى الْمَلَإِ مِنْ بَنِي إِسْرَائِيلَ مِنْ بَعْدِ مُوسَى إِذْ قَالُوا لِنَبِيِّ لَّهُمْ ائْتِنَا فِي سَبِيلِ اللَّهِ قَالَ هَلْ عَسَيْتُمْ إِنْ كُتِبَ عَلَيْكُمُ الْقِتَالُ أَلَّا تُقَاتِلُوا قَالُوا وَمَا لَنَا أَلَّا نُقَاتِلَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَقَدْ أُخْرِجْنَا مِنْ دِيَارِنَا وَأَبْنَائِنَا فَلَمَّا كُتِبَ عَلَيْهِمُ الْقِتَالُ تَوَلَّوْا إِلَّا قَلِيلًا نُّقَاتِلُوا وَمَا لَنَا أَلَّا نُقَاتِلَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ - مِنْهُمْ وَاللَّهُ عَلِيمٌ بِالظَّالِمِينَ? Hani, peygamberlerinden birine, 'Bize bir hükümdar gönder de Allah yolunda savaşalım' demişlerdi. O, 'Ya üzerinize savaş farz kılındığı hâlde, savaşmayacak olursanız?' demişti. Onlar, 'Yurdumuzdan çıkarılmış, çocuklarımızdan uzaklaştırılmış olduğumuz hâlde Allah yolunda niye savaşmayalım' diye cevap vermişlerdi. Ama onlara savaş farz kılınca içlerinden pek azı hariç, yüz çevirdiler. Allah, zalimleri hakkıyla bilendir.”⁴⁵ Âyetten anlaşıldığına göre İsrâiloğulları, savaşmakla emroldukları halde sözünden caydılar ve Allah'ın (c.c.) emrinden yüz çevirdiler. Bunun üzerine Yüce Allah onları kınadı ve onların zalim olduklarını bildirdi. Âyette savaşmakla emrolunan bu ümmetin muhalefet etmemeleri hususunda bir uyarıya da işaret vardır. Rivayete göre İsrâiloğulları'nın günah işlemekte aşırı gittikleri bir dönemde düşmanları onları mağlup etmiş ve esarete mahkûm etmiştir. Bunun üzerine onlar, peygamberlerinden kendilerini bu sıkıntıdan kurtaracak bir hükümdar gönderilmesini istemişlerdir.⁴⁶

İsrâiloğulları'nın talebiyle Yûşa' (as) Allah'a (c.c.) yalvardı ve bir asâ olarak “Size krallık yapacak kişinin boyu bu asa uzunluğunda olacaktır.” dedi. Kendi boylarını bununla ölçtüklerinde hiçbirinin bu uzunlukta olmadığını gördüler. O sıralarda Tâlût merkebiyle su taşıyordu. Bir gün merkebi yolunu şaşırdı. Sonra yolu bulmak için merkebi bırakıp oradan ayrıldı. İsrâiloğulları onu görünce yanlarına davet ettiler. Boyunu asâyı ölçtüklerinde uzunluğunun asâ ile eşit olduğunu gördüler. Bunun üzerine peygamberleri olan Yûşa' (as), Tâlût'un kendileri için hükümdar tayin edildiğini onlara bildirdi.⁴⁷ Ancak İsrâiloğulları'nın ileri gelenleri Tâlût'un kral ya da peygamber soyundan gelmediği ayrıca fakir birisi olduğu gerekçeleriyle hükümdarlığına karşı çıktılar. Peygamberleri ise onlara cevap olarak liyakat için ilim ve kudretin soy ve zenginlikten daha mühim olduğunu bildirdi.⁴⁸ Adı geçen olay üzerine İsrâiloğulları'ndan bazıları Allah'ın (c.c.) emrinden yüz çevirerek kibir ve kıskançlıklarından dolayı Tâlût'un hükümdarlığını kabul etmeye yanaşmadı, savaşmaktan geri durdu ve zalim olarak nitelendirildiler.⁴⁹

Nitekim Bedir Gazvesi sırasında Medine'de yaşayan Ben-i Kaynuka Yahudileri ile münafıklar, Müslümanlara hıyanet etmekten geri durmamışlardır. Oysa müminlerle barış içinde yaşayacaklarına dair anlaşma yapmalarına rağmen Yahudiler fırsat buldukları ilk anda sözleşmeyi bozmuş İslâm ordusunu en zor zamanlarda sıkıntıya sokmuşlardır. Bunun üzerine Hz. Peygamber, bir müddet onları muhasara altında tutmuş sonrasında da onları Medine'den sürgün etmiştir. Münafıkların ileri gelenlerinden olan Abdullah b. Ubey, Ubâde b. Sâmî gibi kişiler Yahudiler ile müttefik oldukları için bu durumu içine

⁴⁴ el-Bakara 2/55, 87; Âl-i İmrân 3/187; en-Nisâ 4/155-157; Mâturîdî, *Tefsîru'l-Mâturîdî*, 1/507-508.

⁴⁵ el-Bakara 2/246.

⁴⁶ Râzî, *Mefâtihu'l-gayb*, 6/502.

⁴⁷ Taberî, *Târîhu't-Taberî*, 1/468; Ebû Ca'fer Muhammed b. Cerîr et-Taberî, *Câmi'u'l-beyân 'an te'vîli âyi'l-Kur'ân*, thk. Ahmet Şakir (Mekke: Dâru't-Terbiye ve't-Turas, ts.), 5/291-295; Ebü'l-Hasen Alî b. Muhammed b. Muhammed eş-Şeybânî el-Cezerî İbnü'l-Esîr, *el-Kâmil fi't-târîh*, thk. Ömer Abdusselâm Tedemmurî (Beirut: Dâru'l-Kitâbi'l-Arabî, 1417/1997), 1/190.

⁴⁸ Râzî, *Mefâtihu'l-gayb*, 6/504.

⁴⁹ Bkz. el-Bakara 2/246.

sindirememiş, Müslümanların safında olduklarını söyleyerek sinsice İslâm aleyhine olan çalışmalarını sürdürmüşlerdir. Olayın ardından münafıkların bu tutumu Mâide sûresi 51 ve 52. âyetlerin nâzil olmasına sebep olmuş ve emre itaatsizlik eden İsrâiloğulları gibi onların da zalim olduklarına işarete bulunulmuştur.⁵⁰

İmam Mâturîdî (ö. 333/944), yukarıda meâlî verilen bakara 246. âyet ile hemen öncesindeki ilk üç âyeti Hz. Peygamber'in risâletinin ispatına bir delil olarak sunmuştur. Ona göre İsrâiloğulları ile ilgili anlatılan bu kıssa her ne kadar kitâb ehline bilinen bir malumat ise de Hz. Peygamber onların hiçbirleriyle görüşmemiş ve kitaplarına da bakmamıştır. Buna rağmen kıssayı Allah'tan (c.c.) aldığı şekliyle haber vermiştir.⁵¹ Bu durum, O'nun Allah (c.c.) elçisi olduğunun en açık bir delilidir.

5.2. Tâlût'un Hükümdarlığına Karşı Çıkılmasıyla Hz. Peygamber'in Risâletine Karşı Çıkılması Arasındaki Benzerlik

İsrâiloğulları'nda peygamberler ve krallar olmak üzere iki soy bulunmaktaydı. Peygamberleri onlara, "Allah (c.c.), Tâlût'u sizlere kral olarak gönderdi." dediğinde, kavmi Tâlût'un bu haberinden hoşlanmayıp ona 'Sen şu ana kadar bu denli yalancı değildin.' dediler. Sonra da kendi aralarında 'Tâlût, zengin değil, mesleği de sucu veya dericiliktir. Biz ise, devlet ve sultanlığı elinde bulunduran bir boydan olduğumuz halde, niçin onun peşinden gidelim?' dediler. Peygamber de onlara 'Allah (c.c.), Tâlût'u size hükümdar olarak seçti. O, ilim, hikmet ve bedenî güç bakımından sizden daha üstündür. Mizacında da koruyuculuk vardır.' deyince kavmi 'Sözünde doğru isen onun kral olduğuna dair delil getir.' dediler."⁵² Bu konuyla ilgili âyette şu ifadeler yer almaktadır: " وَقَالَ لَهُمْ نَبِيُّهُمْ إِنَّ اللَّهَ قَدْ بَعَثَ لَكُمْ طَالُوتَ مَلِكًا قَالُوا أَنَّى يَكُونُ لَهُ الْمُلْكُ عَلَيْنَا وَنَحْنُ أَحَقُّ بِالْمُلْكِ مِنْهُ وَلَمْ يُؤْتَ سَعَةً مِنَ الْمَالِ قَالَ إِنَّ اللَّهَ اصْطَفَاهُ عَلَيْكُمْ وَزَادَهُ بَسْطَةً فِي الْعِلْمِ وَالْجِسْمِ وَاللَّهُ يُؤْتِي مَلَكَهُ مَن يَشَاءُ وَاللَّهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ - Peygamberleri onlara, 'Allah, size Tâlût'u hükümdar olarak gönderdi.' dedi. Onlar, 'O bizim üzerimize nasıl hükümdar olabilir? Biz hükümdarlığa ondan daha lâyığız. Ona zenginlik de verilmemiştir.' dediler. Peygamberleri şöyle dedi: 'Şüphesiz Allah, onu sizin üzerinize (hükümdar) seçti, onun bilgisini ve gücünü artırdı.' Allah, mülkünü dilediğine verir. Allah, lütfü geniş olandır, hakkıyla bilendir."⁵³ Müfessir Beydâvî'ye (ö. 685/1286) göre Yûşa' (as), İsrâiloğulları'nın Tâlût'u hükümdar kabul etmemek için öne sürdükleri iddiaları şu dört delili gerekçe göstererek reddetmiştir. Birincisi, bu seçim Allah'ın (c.c.) takdiridir. Nitekim Allah O, sizin için daha iyi olanı seçmiştir. İkincisi, hükümdarlıkta iki şey gereklidir. Birisi yönetim işleri için ilim sahibi olmak; diğeri de düşmanla baş edebilmek için kuvvetli ve cesaretli olmaktır. Tâlût ile onun yerine tavsiye edilen kişiler, bu iki özellik açısından mukayese edildiğinde Tâlût daha bariz bir şekilde öne çıkmaktadır. Üçüncüsü, Allah (c.c.) mülkün asıl sahibidir ve onu dilediğine verir. Dördüncüsü ise Allah (c.c.) fazlu kereminden fakiri zengin edip ihtiyaçtan kurtardığı gibi onu da ilim sahibi kılarak hükümdarlığa getirebilir. Dolayısıyla O'nun iradesine hiçbir şekilde karşı konulmaz.⁵⁴ Tâlût, dinî, siyasi

---

⁵⁰ Ebû Abdillâh Muhammed b. 'Umer b. Vâkîd el-Vâkîdî, *el-Meğâzî*, thk. Marsden Jones (Beyrut: Dârü'l-A'lemî, 1409/1989), 1/176-178; M. Said Ramazan el-Bûtî, *Fıkhu's-siyre*, trc. Ali Nar - Orhan Aktepe (İstanbul: Gonca Yayinevi, 1992), 239-241.

⁵¹ Mâturîdî, *Tefsîru'l-Mâturîdî*, 2/222.

⁵² Taberî, *Târîhu't-Taberî*, 1/468; Zemahşerî, *el-Keşşâf*, 1/292; İbnü'l-Esîr, *el-Kâmil fi't-târîh*, 1/191.

⁵³ el-Bakara 2/247.

⁵⁴ Nâsiruddîn Ebû Saîd Abdullah b. Ömer el-Beydâvî, *Envâru't-tenzîl ve esrâru't-te'vîl*, thk. Muhammed Abdurrahman Mar'aşlî (Beyrut: Dâru İhyâi't-Türâsi'l-Arabî, 1418/1997), 1/150.

Hız. Mûsâ'nın asâsından kırılmış olan levhaların parçalarından idi. Hız. Mûsâ'ya indirilen levhalar da bu sandığa konulurdu. İçindeki eşyalar ile birlikte sandık, bir sabah Tâlût'un avlusunda bulundu. Daha sonra İsrâiloğulları Yûşa' (as) peygamberliğine ve sözünün doğruluğuna kanaat getirerek devletin yönetimi konusunda Tâlût'a boyun eğdiler. İsrâiloğulları gündüz vaktinde Tabût'la birlikte meleklerin yere indiklerini gözleriyle gördüler. Melekler, Tâbût'u onların arka tarafına bıraktılar. İsrâiloğulları, bu mucizevî hal karşısında ister istemez Tâlût'un hükümdarlığını kabul ettiler.⁶⁴

Kur'ân'da kralın adaylığına sandığın dönüşünden önce yer verilirken Kitâb-ı Mukaddes'te olay, sandığın dönüşünden sonraki on yılda meydana gelmiş gibi anlatılır ki bu durum anakronizm unsurunun dikkate alınmadığını göstermektedir.⁶⁵ Hâlbuki Kur'ân, önceki ümmetlerden söz ederken tarihsel kronolojiye dikkat etmekle birlikte ilgili âyette Tâbût'un nasıl ve ne şekilde getirildiğine dair kesin bir bilgi vermemektedir. Dolayısıyla konu ile ilgili anlatılan detaylı bilgilere, kıssaların anlaşılması için temkinli yaklaşılması gereken bir menkıbeye dayalı bilgiler olarak görmek daha doğrudur.⁶⁶ Burada Tâbût'un bir mucize olarak melekler tarafından getirilişi, nasıl ki Tâlût'un hükümdarlığına delil gösteriliyorsa Kur'ân'ın gönderilişi de Hız. Muhammed'in (sas) risâletine delil teşkil eder. Bu mucizelere ancak Allah'a (c.c.) yakinen iman edenler teslimiyet gösterir. Kalbinde şek ve şüphe taşıyanlar bu gibi hakikatlerden ders ve ibretler çıkaramazlar. Nitekim Bedir Gazvesi sırasında Allah'ın (c.c.) inayetiyle pek çok melek Müslümanların yardımına gönderilmiş ancak bu mucizeyi gözleriyle görmelerine rağmen Mekkeli müşrikler Hız. Peygamber'in nübüvvetini kabul etmeye yanaşmamışlardır.⁶⁷

5.4. İsrâiloğulları'nın İrmak ile Sınanması

Câlût ve askerlerine karşı savaşmak üzere İsrâiloğulları, Tâlût ile birlikte yola çıktılar. Rivâyete göre İsrâiloğulları'nın sayıları 80000 küsürdü. Câlût ise, iri ve heybetli haliyle en önde yürüyordu. Savaş öncesinde bazı askerler Tâlût'tan bir nehir akıtması hususunda Allah'a (c.c.) dua etmesini istediler.⁶⁸ Tâlût, ordusu ile hareket ettikten sonra âyette ifade ettiğine göre askerlerine şöyle hitap etmiştir: “ إِنَّ اللَّهَ مُبْتَلِيكُمْ بِنَهَرٍ فَمَنْ شَرِبَ مِنْهُ فَلَيْسَ مِنِّي وَمَنْ لَمْ يَطْعَمْهُ فَإِنَّهُ مِنِّي إِلَّا مَنْ اغْتَرَفَ غُرْفَةً بِيَدِهِ - Şüphesiz Allah, sizi bir ırmakla sınayacaktır. Kim ondan içerse benden değildir. Kim onu tatmazsa işte o bendendir. Ancak eliyle bir avuç alan başka...”⁶⁹ Âyete göre Tâlût'un askerlerinin çoğu, nehirden içtiler, kanıncaya kadar içenler çokça susadılar, avuçlarıyla içenler ise suya kandılar. Âyetin devamında bu durumla ilgili şu açıklama yer almaktadır: “ فَسَرِبُوا مِنْهُ إِلَّا قَلِيلًا مِنْهُمْ فَلَمَّا جَاوَزَهُ هُوَ وَالَّذِينَ آمَنُوا مَعَهُ - İçlerinden pek azı hariç, hepsi ırmaktan içtiler. Tâlût ve onunla beraber iman edenler ırmağı geçince, (geride kalanlar) 'Bugün bizim Câlût'a ve askerlerine karşı koyacak gücümüz yok.' dediler...”⁷⁰ Tâlût'la birlikte nehri geçmiş olanlardan bazıları Câlût ve askerlerinin çokluğuna bakarak çok korktular, onlar ile baş edemeyeceklerini söyleyerek pek çoğu geri döndüler. Geri dönenlerin düşmanla karşı karşıya gelmeden önce ordudan ayrılmaları aslında

---

⁶⁴ Taberî, *Tarîhu't-Taberî*, 1/468; İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-nihâye*, 2/9.

⁶⁵ I. Samuel. 7:7-14; Nevin Reda, “Kur'ân'ın Tâlût'u ve Antik Yahûdî Krallığının Yükselişi: Metinlerarası Bir Okuma”, çev. Mustafa Şentürk, *Hitit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 9/17 (2010), 212.

⁶⁶ Detaylı bilgi için Bkz. Abdullah Aydemir, *Tefsirde İsrailiyyat* (İstanbul: Beyan Yayınları, 1992), 258-262; Bıyıkoğlu, “İsrâiliyyât Türü Haberlerin Bilgi Açısından Değeri (Tâlût ve Câlût Kıssası Örneği)”, 240-241.

⁶⁷ el-Enfâl 8/9; Râzî, *Mefâtihu'l-gayb*, 15/460.

⁶⁸ Zemahşerî, *el-Keşşâf*, 1/294.

⁶⁹ el-Bakara 2/249.

⁷⁰ el-Bakara 2/249.

Müslümanların muvaffakiyeti için daha hayırlı ve daha doğru bir tedbir olmuş idi. Çünkü imanı zayıf olanlar diğerlerini olumsuz yönde etkilemekteydi.⁷¹

Tâlût, zaferin sayı çokluğu yerine güçlü iman ve metanetle kazanılabileceğinin bilincinde olduğu için onların savaş öncesinde ayrılmalarından dolayı karamsarlığa kapılmadı imanı sağlam olanlardan 310 ya da 313 kişi ile savaş hazırlığına başlamış oldu. Burada belirtilen sayının Hz. Peygamber ile beraber Bedir Savaşı'na katılanların sayısına eşit olduğunun söylenmesi çok manidardır. Bu sayı üzerinde ittifak olmasa da cumhurun görüşü 310 civarı olduğu yönündedir.⁷² Nitekim Buhârî'de (ö. 256/870) geçen bir hadîste de Tâlût ile birlikte nehri geçen ve bir avuç kadar su içme emrine uyanların sayısının Bedir Gazvesi'ne katılanların sayısına denk olduğu söylenmiştir.⁷³ Öyle anlaşılıyor ki, iman ve cesaret timsali bu güçlü savaşçılar, Allah (c.c.) yolunda cihat edenlerin Onun yardımına layık bir konuma geleceklerini ve zaferin sayıca çok olanlara değil, maddî - manevî güce sahip kimseler için olduğunu söyleyerek ordunun moralini yükseltmeye çalışmışlardır.

Tâlût ve ordusunun savaş ahlâkına bağlı kaldığı, düşman askerlerine olan tutumlarından anlaşılmaktadır. Hz. Peygamber'in, ordu hazırlanıp savaşa çıkacağı sırada ordu komutanına düşman ordusu için üç seçenekli bir teklif sunmasını emretmesi,⁷⁴ savaşın düşman saldırıları ve zulümlerini durdurmaya yönelik caydırma amacı taşıdığını göstermektedir. Savaş ile ilgili hazırlık ne kadar önemli ise savaş esnasında sebat etmek de caydırıcılık için o kadar önemlidir. Tâlût ve ordusunun savaşta sebat gösterdiği gibi Bedir Gazvesi'nde bulunan müminler de aynı şekilde sebat göstermişlerdir. Mekkeli müşrikler, Bedir'de kendilerini bekleyen müminler hakkında bilgi toplamaya karar vermiş, bu amaçla aralarından birkaç kişiyi İslâm ordusunu gözetlemekle görevlendirmişlerdir. Orduyu gözetleyerek bilgi edinen müşriklerden birisi şöyle diyordu: "Vallahi, ne teçhizat ne zırhlar ne de atlar gördüm. Öyle bir topluluk gördüm ki, onlar ailelerine dönüp gitmek istemiyorlar. Ölmeye karar vermişler. Ölümden hiç korkmuyorlar, önlerinde kılıçlarından başka ne bir koruyucuları var ne de herhangi bir sığınakları. Buna rağmen zırhlar altında kavga ve bela tüten gök gözlerden başka bir şey görmedim."⁷⁵

Her türlü zorluk ve eziyete rağmen Mekke döneminde Müslümanlara savaş izni verilmemiş, bu sıkıntılara sabretmeleri telkin edilmiştir.⁷⁶ Kur'ân, söz konusu kıssa örneğinde Hz. Peygamber'e ve müminlere geçmiş ümmetlerin katlanmak zorunda oldukları sıkıntıları hatırlatarak onların sabretmeleri gerektiğini bildirmiştir. Sûrelerde anlatılan çeşitli kıssalarla, Müslümanlara sabretmelerinin karşılığında dünyevî ve uhrevî mükâfatlar vaad edilmiştir.⁷⁷ Bu mükâfatlardan biri de sabretmelerine karşılık olarak azlığın çokluğa galibiyetidir. " قَالَ الَّذِينَ يَظُنُّونَ أَنَّهُمْ مُلَاقُوا اللَّهِ كَمْ مِّن فِئَةٍ قَلِيلَةٍ غَلَبَتْ فِئَةً كَثِيرَةً بِإِذْنِ اللَّهِ - وَاللَّهُ مَعَ الصَّابِرِينَ ...Allah'a kavuşacaklarını kesin olarak bilenler (irmağı geçenler) ise şu cevabı verdiler: 'Allah'ın izniyle büyük bir topluluğa galip gelen nice küçük topluluklar vardır. Allah, sabredenlerle beraberdir.'⁷⁸ âyetinde tam bir inanca sahip olan bir topluluğun az olsalar bile Allah'ın (c.c.) izniyle çoklara galip gelecekleri kati bir hükümlerle haber verilmiştir. Benzer bir âyette de Müslümanlar savaşa şöyle teşvik edilmiştir: "Ey Peygamber! Müminleri savaşa teşvik et. Eğer İcinizde sabırlı yirmi kişi bulunursa iki yüz kişiye galip gelir. Eğer İcinizde (sabırlı) yüz kişi bulunursa inkâr

⁷¹ Seyyid Kutub, *Fî Zülâli'l-Kur'ân*, çev. Salih Uçan vd. (İstanbul: Dünya Yayıncılık, 1991), 1/432.

⁷² Taberî, *Câmi'u'l-beyân*, 5/340-346; Begavî, *Meâlimu't-tenzil*, 1/302; Zemahşerî, *el-Keşşâf*, 1/295-296.

⁷³ Buhârî, "Megâzî", 5.

⁷⁴ Müslim, "Cihad ve Siyer", 3.

⁷⁵ Vâkîdî, *el-Meğâzî*, 1/45; Gürkan, *Kur'ân'ı Kerîm ve Kitâb-ı Mukaddese Göre Tâlût ve Câlût*, 82.

⁷⁶ Bkz. el-En'âm 6/34; Hüd 11/49; er-Ra'd 13/22; İbrâhîm 14/12, 21; el-Kehf 18/28.

⁷⁷ Bkz. er-Ra'd 13/22, 24; İbrâhîm 14/12, 16, 42; el-Enbiyâ 21/85; el-Furkân 25/75; er-Rûm 30/60.

⁷⁸ el-Bakara 2/249.

edenlerden bin kişiye galip gelir. Çünkü onlar anlamayan bir kavimdir”.⁷⁹ Bedir’de az sayıda bir ordunun galip gelmesi, Tâlût ve Câlût kıssasında başarının kemiyetle değil keyfiyetle gerçekleşmesi, çokluğun her zaman işe yaramadığını ve sabrın zafere ulaştıracağını göstermektedir. Sabrın bu önemine binaen Kur’ân’da sabırdan söz eden yüzden fazla âyete yer verilmiş,⁸⁰ sabreden az kişinin sabretmeyen çok kişiden üstün olduğu belirtilmiştir. Bu sebeple sabrın zafere ulaştıracağına inanan Tâlût’un mümin askerleri âyette ifade edildiği üzere Allah’tan (c.c.) şöyle sabır dilemişlerdir: “وَلَمَّا بَرَزُوا لِجَالُوتَ - (Tâlût’un askerleri) Câlût ve askerleriyle karşı karşıya gelince şöyle dediler: “Ey Rabbimiz! Üzerimize sabır yağdır, ayaklarımızı sağlam bastır ve şu kâfir kavme karşı bize yardım et.”⁸¹ Hz. Peygamber’in de her savaş meydanında bu sözlerle Allah’tan (c.c.) yardım dilediği rivâyetler arasındadır.⁸² Bedir’de sayı çokluğuna güvenen Mekkeli müşriklerin bozguna uğrayacakları başka bir âyette şöyle haber verilmiştir: “Yoksa onlar, ‘Biz yardımlaşan (güçlü) bir topluluğuz’ mu diyorlar? O topluluk yakında (Bedir’de) bozguna uğrayacak ve arkalarını dönüp kaçacaklardır.”⁸³ Velhasıl âyetlerde, müşriklerin maruz kalacakları hezimetin bildirilmiş olması ve bu ihbarın daha sonra gerçekleşmesi, Hz. Peygamber’in hak üzere oluşunu ve risâletini destekler mahiyette bir mucizesidir.

Tâlût - Câlût kıssasındaki iki ordunun muarazası sırasında karşılaşılan olaylar ile Hz. Peygamber’in Bedir Gazvesi’nde yaşadıkları benzerlik arz etmektedir. Allah Resûlü savaş öncesi kendi ordusuna bir konuşma yapar. Konuşmasında Allah’ın (c.c.) emir ve yasaklarını bildirerek onlara riayet etmenin mükâfatına dikkat çeker. Sabrı telkin ederek sabrın zafere ulaştıracağını müjdeler, Allah’ın (c.c.) azabıyla korkutur ve en sonunda da kendisi ve ümmeti adına bağışlanma diler.⁸⁴ Daha sonra ordusunda tespit ettiği noksanlıkları giderecek isteklerini sıralar. Vereceği hücum emrini sabırsızlıkla bekleyen ordusuna bakar ve şöyle der: “Siz bugün, burada Tâlût’un suyu geçen arkadaşları kadarsınız. Tâlût ile beraber nehri ancak müminler geçmişti.”⁸⁵ Bu, hem büyük bir övgü, hem büyük bir müjde hem de bir ikaz anlamı taşımakla birlikte Bedir’deki müminlerin Tâlût’un komutasında savaşa katılan ve bu imtihanları geçen orduya benzetilmesiyle övülmüştür. Tâlût’un sayıca az olan askerlerinin sayıca çok olan müşriklere karşı Allah’ın (c.c.) yardımıyla zafere ulaşması da bir müjde niteliğindedir.

Tâlût’un ordusu teslimiyet, sabır ve tevekkül gibi kriterleri yerine getirerek muvaffak olmuşlardır. Bedir mücahitleri bunu bir uyarı şeklinde algılamış ve savaşı kazanmanın ancak verilen emirlere uyarak, zorluklara katlanarak mümkün olacağına kanaat getirmişlerdir.⁸⁶ Hz. Peygamber’in sürekli dua ettiği ve dualarında sık sık şu ifadelerle niyazda bulunduğu nakledilmiştir: “Allah’ım! Eğer şu bir avuç Müslüman helâk olursa sana yeryüzünde ibadet edecek kimse kalmayacak. Sen onları galip kıl.”⁸⁷ Tâlût ve mümin ordusu Câlût’un ordusu karşısında Allah’tan (c.c.) sabır dilemiş, O’na yakarıştta bulunmuş ve

---

⁷⁹ el-Enfâl 8/65.

⁸⁰ Abdülbâkî, *el-Mu’cemu’l-müfehres*, 395.

⁸¹ el-Bakara 2/250.

⁸² Süleymân b. el-Es’as es-Sicistânî Ebû Dâvud, *Sünen-i Ebî Dâvud*, thk. Muhammed Muhyiddîn Abdulhamîd (Beirut: el- Mektebetül-Asriyye, ts.), “Cihâd”, 99.

⁸³ el-Kamer 54/44-45.

⁸⁴ Vâkîdî, *el-Meğâzî*, 1/42-43.

⁸⁵ Buhârî, “Meğâzî”, 5; Taberî, *Câmi’u’l-beyân*, 5/340-346; Begavî, *Meâlimu’t-tenzil*, 1/302; Zemaşerî, *el-Keşşâf*, 1/295-296.

⁸⁶ Celaleddin Vatandaş, *Hz. Muhammed’in Hayatı ve İslam Daveti Medine Dönemi* (İstanbul: Pınar Yayınları, 2007), 108.

⁸⁷ İbn Sa’d, *et-Tabakâtü’l-kübrâ*, 3/ 601; Gürkan, *Kur’ân’ı Kerîm ve Kitâb-ı Mukaddese Göre Tâlût ve Câlût*, 64-65, 80.

kâfir topluluğuna karşı yardım dileyerek zafere ulaşmıştır. İslam ordusu da bu samimi ve cesur müminleri örnek alarak pek çok fetihlerde bulunmuşlardır.

5.5. Her İki Zaferin Sonuçları Açısından Kazanımların Benzerliği

Genel teamül çokluğun azlığa galip gelme düşüncesidir. Ancak Allah'ın (c.c.) inayeti söz konusu olunca azlığın çokluğa galebesi mukadder olur. Bunun en bariz örneği az sayıdaki Tâlût ordusunun sayıca üstün olan Câlût ordusunu Allah'ın (c.c.) inayeti ve müminlerin de sabrı ile yenilgiye uğratmasıdır. “فَهَزَمُوهُمْ بِإِذْنِ اللَّهِ وَقَتَلَ دَاوُدُ جَالُوتَ” - *Sonunda Allah'ın izniyle onları yendiler. Dâvûd da Câlût'u öldürdü...*⁸⁸ âyetinde dile getirildiği üzere düşman ordusu hezimetle kalmamış, yenileceğine ihtimal bile verilmeyen Câlût, güçsüz gibi görünen Hz. Dâvûd tarafından öldürülmüştür.

Peygamberler, Allah'ın (c.c.) mesajlarını tebliğ etmekle görevli elçileridir. Dolayısıyla dağların, taşların ya da hayvanların peygamberler ile konuşmaları nübüvvetlerini tasdik edici mucizeler türündendir. Hz. Dâvûd, Câlût'u öldürmeden önce bazı taşlar “Bizi de yanına al çünkü sen Câlût'u bizim vasıtamızla öldüreceksin!...” diyerek onunla konuşmuşlardır. Bu mucizenin daha sonra konuşan taşlar vasıtasıyla gerçekleşmesi, Hz. Dâvûd'un peygamber olduğunun bir delilidir.⁸⁹ Bu olay sünnetullah'ın bir tecellisi olarak da değerlendirilebilir. Yani burada taşı atan Hz. Dâvûd, tesirini yaratan ise Yüce Allah'tır. Kur'ân'da bu hususa şu ifadelerle dikkat çekilmektedir: “(Savaştta) onları siz öldürmediniz, fakat Allah onları öldürdü. Attığın zaman da sen atmadın, fakat Allah attı. Mü'minleri, tarafından güzel bir imtihanla denemek için Allah öyle yaptı. Şüphesiz Allah hakkıyla işitendir, hakkıyla bilendir.”⁹⁰ Bu âyete göre Bedir Savaşı sırasında Hz. Peygamber bir avuç kum alarak düşman ordusunun üzerine atmış, atılan kum tanecikleri müşrik Kureyş ordusunun gözlerini kör etmiştir.⁹¹ Her iki olayda da zafer Allah'ın (c.c.) yardımı ve peygamberlerin eliyle gerçekleşmiş, görünürde attıkları taşlar da galibiyet için vesile kılınmıştır. Keza sahih bir hadiste şöyle buyurulmuştur: “Ben Mekke'de bir taş bilirim ki resûl olarak gönderilmeden önce o bana selam verirdi. Onun yerini şimdi de biliyorum.”⁹² Burada taşın Hz. Peygamber ile konuşması da onun Allah Resûlü olduğunun bir ispatıdır.

Hz. Dâvûd'a bu zaferin ardından “وَأَتَاهُ اللَّهُ الْمُلْكَ وَالْحِكْمَةَ وَعَلَّمَهُ مِمَّا يَشَاءُ” - *...Allah, ona (Davud'a) hükümdarlık ve hikmet verdi ve ona dilediğini öğretti...*⁹³ âyetiyle hükümdarlık verildiği bildirilmiştir. Bu âyette geçen “وَأَتَاهُ اللَّهُ الْمُلْكَ وَالْحِكْمَةَ وَعَلَّمَهُ مِمَّا يَشَاءُ” - *Ona dilediğini öğretti.*” ifadesi, hükümdarlık ve peygamberlik lütfundan sonra Hz. Dâvûd'a verilen üçüncü bir nimet olarak zikredilmiştir. Burada “hikmet”ten kastedilen ilim ile birlikte peygamberliktir. Allah'ın (c.c.) “ona dilediği şeyler” ile kastedilen ise; zırh sanatı,⁹⁴ demiri yumuşatması,⁹⁵ kuşlarla konuşması,⁹⁶ dinî ve dünyevî ilim gibi nimetlerdir.⁹⁷ Hz. Dâvûd'a hikmet ve Zebûr verildiği⁹⁸ gibi Hz. Peygamber'e de kitap ve hikmetin öğretildiği⁹⁹ beyan edilmiştir. Kitap ve hikmetten her biri zaten nübüvvetin en önemli işaretlerindedir.

⁸⁸ el-Bakara 2/251.

⁸⁹ Râzî, *Mefâtihu'l-gayb*, 6/516; Kurtubî, *el-Câmi*, 3/257-258.

⁹⁰ el-Enfâl 8/17.

⁹¹ Buhârî, “Meğâzi”, 12. (B4009).

⁹² Ebü'l-Hüseyn Müslim b. el-Haccâc b. Müslim el-Kuşeyrî, *el-Câmiü's-sahîh (Sahîh-ü Müslim)*, thk. Ahmed b. Rıf'at vd. (Türkiye: Dâru't-Tabâatü'l-Âmira, 1334/1913), “Fedâil”, 2.

⁹³ el-Bakara 2/251.

⁹⁴ el-Enbiyâ 21/80.

⁹⁵ Sebe' 34/10-11.

⁹⁶ en-Neml 27/16.

⁹⁷ Râzî, *Mefâtihu'l-gayb*, 6/517.

⁹⁸ en-Nisâ 4/163.

⁹⁹ Âl-i İmrân 3/164.

Câlût ve ordusunun yeryüzüne yaydığı fesadın Tâlût ve ordusunca bertaraf edildiği Kur'ân'da şöyle ifade edilir: “وَلَوْلَا دَفْعُ اللَّهِ النَّاسَ بَعْضَهُمْ بِبَعْضٍ لَفَسَدَتِ الْأَرْضُ وَلَكِنَّ اللَّهَ ذُو فَضْلٍ عَلَى الْعَالَمِينَ” - ...Eğer Allah'ın; insanların bir kısmıyla diğerlerini savması olmasaydı, yeryüzünde düzen bozulurdu. Ancak Allah, bütün âlemlere karşı lütfü sahibidir.”¹⁰⁰ Bu âyetin edebi münâsebetlerden istitrâd türüyle benzerlik göstermektedir. Çünkü Tâlût - Câlût kıssasının ardından -aralarında bir ilişki devam etse defarklı bir konuya geçiş yapılmış ve burada bir kaide belirlenmiştir. Allah (c.c.), irade ve hikmetinin bir sonucu olarak yeryüzünde fesat ve zulmün yayılmasına kısmen izin verir ancak belli bir aşamaya gelen fesadın önüne ilahî kudretiyle mâni olur. Yeryüzünde cereyan eden olaylara Allah'ın (c.c.) bir müdahalesi olmasaydı dünya yaşanmaz bir hale gelirdi. O'nun insanlara lütfü ve merhameti sayesinde olayların akış yönünün bazen ters istikamette yürütüldüğü anlaşılmaktadır. Dolayısıyla her iki savaşın hem Tâlût hem de Hz. Peygamber tarafından kazanılması, yeryüzünde yaşayan mümin ve mazlumların lehine sonuçlanmış ve sonraki nesiller için bir umut ışığı olmuştur.

5.6. Tâlût - Câlût Kıssası ile Hz. Muhammed'in (sas) Risâleti Arasındaki Münâsebet

Evrensel bir hüviyete, gerçekliğe sahip olan Kur'ân, Hz. Peygamber'in risâletini destekleyen en büyük hüccettir. Bu hakikate en büyük şahit ise âyetin¹⁰¹ ifadesiyle Yüce Allah'tır. Kur'ân'ın, okumayazma bilmeyen bir insana indirilişi, O'nun el yazması olmadığını gösterir.¹⁰² Haber verdiği gerçeklerin birbiriyle tezat teşkil etmeyişi, gaybdan doğru haberler veriş, Kur'ân'ın Allah (c.c.) kelâmı ve Resûlullah'ın nübüvvetini ispatlayan bir delil olduğunu ibraz eder. Kur'ân'a nazire yapılmasının imkânsızlığını ortaya koyan âyetler¹⁰³ de onun Hz. Muhammed'in (sas) en büyük mucizesi olduğunu göstermektedir.¹⁰⁴ Dolayısıyla Kur'ân, Hz. Peygamber'in belâgat ve fesahat açısından da en büyük aklî mucizesi kabul edilir. Bu konuda Bâkîllânî (ö. 403/1013), Hz. Peygamber'in resûl olarak gönderilişini Kur'ân'ın mucizeliğine delil gösterir. Ona göre Allah (c.c.) Kur'ân'ı hidâyet amacıyla indirmiştir. Hidâyet ise delil olmadan tahakkuk etmez, delilin de mucize olması gerekir.¹⁰⁵ Kur'ân'ın Hz. Peygamber için bir delil olduğu âyetlerde¹⁰⁶ de dile getirilir.

Hz. Peygamber'in güvenilir, yüce ahlâk sahibi oluşu, risâletinin en önemli göstergelerindedir. Ancak müşrikler onun insan olma vasfını peygamberlik ile bağdaştıramamışlardır.¹⁰⁷ Kur'ân, peygamberlerin beşer oluşuna çok sayıda âyetle¹⁰⁸ dikkat çekmiş, müşriklerin bu husustaki yanlış tutumlarına karşı çıkmış, peygamberlerin insanlar arasından gönderilişinin aklî olduğunu ispatlamıştır.¹⁰⁹ Hz. Peygamber'in beşer olma sıfatıyla vahiy alması, onu diğer insanlardan farklı ve üstün kılan bir meziyettir.¹¹⁰ Kendisine nazil olan Kur'ân'ın bir benzerini getiremeyen Mekkeli

---

¹⁰⁰ el-Bakara 2/251.

¹⁰¹ el-Fetih 48/28-29.

¹⁰² el-Ankebût 29/48.

¹⁰³ Bkz. el-Bakara 2/23; Yûnus 10/38; Hüd 11/13; el-İsrâ 17/88.

¹⁰⁴ Musa Güler, *Nüzul Sırasını Esas Alan Tefsirler* (Ankara: Gece Akademi Yayınları, 2019), 311.

¹⁰⁵ Ebû Bekr Muhammed b. Tayyib el-Basrî el-Bâkîllânî, *İ'câzü'l-Kur'ân*, thk. Seyyid Ahmet Sakar (Kahire: Dâru'l-Maarif, ts.), 1/9.

¹⁰⁶ eş-Şuarâ 26/192-197.

¹⁰⁷ el-Furkân 25/7-8.

¹⁰⁸ Bkz. er-Ra'd 13/38; en-Nahl 16/43, 113; el-Enbiyâ 21/7-8.

¹⁰⁹ Veysel Kasar, “Kur'an'da Hz. Muhammed'in (sas) Risaletinin Delilleri”, *Harran Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 27/27 (2012), 101.

¹¹⁰ el-Kehf 18/110.

müşrikler, onunla savaşmak mecburiyetinde kalmışlardır. Tehaddîye rağmen benzerinin getirilememesi,¹¹¹ Hz. Peygamber'in nübüvvetinin doğruluğunu gösterir.

Allah (c.c.), hurûf-ı mukattaa ve Kur'ân üzerine yemin ederek Hz. Peygamber'in gönderilen elçilerden olduğunu şu ifadelerle tescillemektedir: “*Yâ-sîn, (Ey Muhammed!) hikmet dolu Kur'ân'a and olsun ki sen elbette dosdoğru bir yol üzere (peygamber) gönderilenlerdensin.*”¹¹² Allah'ın (c.c.), muhataplarını etkilemek ve onların hidâyete kavuşmalarını sağlamak için zaman zaman muhtelif varlıklar adına yemin ettiği görülür. Bu yeminler âyetlerde belirtildiği üzere bazen hurûf-ı mukattaa;¹¹³ bazen zaman;¹¹⁴ bazen de incir, zeytin, dağ, emin bir belde¹¹⁵ vb. varlıklar, olgular üzerine yapılır. Burada yeminlerin yanı sıra (inne) tekîd lafzıyla Hz. Peygamber, hem bir resul hem de dosdoğru bir yol üzerinde olduğu bildirilerek desteklenmektedir.¹¹⁶ Sâffât sûresinin 123-148. âyetlerinde anlatılan Hz. İlyâs, Hz. Lût ve Hz. Yûnus kıssaları da, adı geçen peygamberlerin risâletleri ile ilişkilendirilmektedir.¹¹⁷

Kur'ân, bazen bir olayın içyüzünü, bir kıssayı anlatarak da bunu Hz. Peygamber'in risâletine delil göstermiştir. Nitekim Tâlût - Câlût kıssasının bitiminde Yüce Allah; binlerce kişinin beldelerinden ayrılışını, Allah'ın (c.c.) onları öldürüp ardından diriltişini ve kıssa ile ilgili anlatılanların gerçek olduğunu şöyle bildirmiştir: “*تِلْكَ آيَاتُ اللَّهِ تَتْلُوهَا عَلَيْكَ بِالْحَقِّ وَإِنَّكَ لَمِنَ الْمُرْسَلِينَ* - *İşte bunlar Allah'ın âyetleridir. Biz onları sana hak olarak okuyoruz. Şüphesiz sen, Allah tarafından gönderilmiş peygamberlerdensin.*”¹¹⁸ Bu kıssa ile Bedir Gazvesi arasında bir benzerlik münâsebeti kurulmuştur. Zira Bedir Gazvesi'nin ardından Yahudiler Hz. Peygamber'e olan düşmanlıklarını daha da artırmış ve tüm güçleriyle risâletinden kuşku uyandırmaya çalışmışlardır.¹¹⁹ Yukarıdaki âyetten de anlaşılacağı üzere bu kıssalar gerçektir ve Hz. Peygamber ile ilişkilendirilmiştir. Burada beyan edilen hakikat, işarî olarak Hz. Peygamber'in hak bir elçi olduğunun ispatı durumundadır. Çünkü Kur'ân kıssalarının bir amacı da nübüvveti onaylatmaktır. Hz. Peygamber, okuma yazma bilmediği halde bu mucizevî âyetleri getirmesi onun Allah (c.c.) tarafından görevlendirilen bir resûl olduğunun bir kanıtıdır.¹²⁰

Âyette geçen “*Onu sana okuyoruz.*” sözünün manası, “*Cebrâil (as) onu sana okuyor*” demektir. Allah (c.c.), bu şekildeki ifadeyle Cebrâil'e (as) bir şeref ve üstünlük atfetmiştir. “*Hak olarak*” ifadesi ile kast edilen, katıyyet manasının yanı sıra geçmiş ümmetlerde iman ehlinin sıkıntılara göğüs gerdikleri gibi Hz. Muhammed (sas) ümmetinin de bunlardan ibret almalarıdır. Bu ifade, fesahat ve belâgat ihtiva eden âyetlerin risâlete delil olacak bir biçimde indirildiği manasına da hamledilir. “*Şüphesiz sen, Allah tarafından gönderilmiş peygamberlerdensin.*” ifadesiyle Hz. Peygamber'in bu kıssaları başkalarından öğrenmediği, bu konuda dersler almadığı bilakis onları Allah'tan (c.c.) vahiy yoluyla öğrendiği ve müminleri bilgilendirdiği manası anlaşılmaktadır. Keza bu cümle, Hz. Peygamber'in müşrik ve

¹¹¹ Yûnus 10/37-39.

¹¹² Yâsîn 36/1-4; Elmalılı Hamdi Yazır, *Hak Dini Kur'ân Dili*, thk. M. Nur Çetin vd. (Ankara: Akçağ Yayınları, 1995), 6/169.

¹¹³ Bkz. el-Bakara 2/1; Âl-i İmrân 3/1; el-A'râf 7/1. vb. âyetler.

¹¹⁴ el-Asr 103/1-2.

¹¹⁵ et-Tîn 95/1-3.

¹¹⁶ Ebû Muhammed Mekki b. Ebî Tâlib, *el-Hidâye ilâ bülûgü'n-nihâye fi 'ilmi me'ânî'l-Kur'ân ve tefsîrih*, thk. Şâhid el-Buşeyhî (b.y.: Mecmû'etü Buhûsü'l-Kitâb ve's-Sünne, 1429/2008), 9/6001; Zemahşerî, *el-Keşşâf*, 4/4; Muhammed b. Sâlih el-Asîmîn, *Tefsîru'l-Fâtîha ve'l-Bakara* (Dammâm: Dâru İbnü'l-Cevzi., 1423/2002), 3/234; M. Sait Şimşek, *Hayat Kaynağı Kur'ân Tefsîri* (İstanbul: Beyan Yayınları, 2016), 4/260.

¹¹⁷ Râzî, *Mefâtihu'l-gayb*, 26/356; Bukâ'î, *Nazmü'd-dürer*, 16/287; Ebü'l-A'lâ Mevdûdî, *Tefhîmu'l-Kur'ân (Kur'ân'ın Anlamı ve Tefsîri)*, trc. Muhammed Han Kayanî vd. (İstanbul: İnsan Yayınları, 1991), 5/37.

¹¹⁸ el-Bakara 2/252.

¹¹⁹ Vâkîdî, *el-Meğâzî*, 1/28.

¹²⁰ Zemahşerî, *el-Keşşâf*, 1/297; Kurtubî, *el-Câmi*, 3/261.

münafıklardan gördüğü eziyetlere karşı bir teselli mahiyetindedir.¹²¹ Görüldüğü üzere anlatılan kıssalar genellikle Kur'ân'ın ana konularından herhangi biriyle ilişkilendirilmiştir. Burada anlatılan kıssa ile Hz. Peygamber'in nübüvveti arasında bir münâsebet kurdurulmuştur.

Sonuç

Kur'ân, lafız ve mana itibariyle Allah'ın (c.c.) muciz ve belîğ bir kelâmıdır. Kelimeler arasındaki uyum ve münâsebeti, bir konuyu anlatırken çeşitli hükümlere de dikkat çekmesi onun üslup zenginliğinden kaynaklanmaktadır. İlgili âyetlerde temas edildiği üzere bu özellik, onu beşer ürünü kitaplardan farklı kılmıştır.

Tâlût ve Câlût kıssası ile ilgili rivayetlere bakıldığında İsrâiliyâta dayalı haberlerin çokluğu ve detaya inme bağlamında abartılı anlatımların fazla olduğu göze çarpmaktadır. Bu kıssada olduğu gibi Kur'ân, yer ve şahıslara dair ayrıntılara yer vermezken İsrâiliyâta dayalı rivayetlerin çoğunda konu asıl amacından saptırılarak teferruata yer verilmektedir. Ancak kıssanın sunduğu temel mesajın orijininden uzaklaşmayan bazı haberlerin Kur'ân'ın konuya dair anlatımına büyük oranda uygun olduğu da görülmüştür.

Kur'ân'da âyetlerin bağlam ilişkisini gösteren çeşitli edebî münâsebetlere başvurulmuştur. Tâlût ve Câlût kıssasının sonunda yer alan şu âyet buna örnektir: “تِلْكَ آيَاتُ اللَّهِ تَنْتَلُوهَا عَلَيْكَ لَمِنَ الْمُرْسَلِينَ - *İşte bunlar Allah'ın âyetleridir. Biz onları sana hak olarak okuyoruz. Şüphesiz sen, Allah tarafından gönderilmiş peygamberlerdensin.*” (el-Bakara 2/252) Bu âyette, bir münâsebetten dolayı kıssa anlatımı terk edilerek başka konulara geçiş yapıldığı için tehallus türünü görmek mümkündür. Aynı şekilde muhatabı dinamik tutmak için (تِلْكَ) kelimesiyle bir sözden diğer bir söze geçiş sağlandığı için de intikal türüne başvurulduğu müşahede edilmiştir.

Tâlût ve Câlût kıssası ile Bedir Gazvesi'nin birbirine birçok açıdan benzediği görülmüştür. Her ikisinde de az ama inançlı kişiler sabır ve sebat göstererek savaşı kazanmışlardır. Yani benzer davranarak benzer bir sonuca ulaşmışlar ve bu başarılar daha sonraki fetihler için kendilerine birer motivasyon kaynağı olmuştur. Tâlût'un askerleri arasında savaştan kaçınanlar olduğu gibi Hz. Peygamber'in ordusu içinde yer alan bazı münafıklar ya da imanı zayıf müminler de Bedir Gazvesi'ne katılmaya yanaşmamışlardır. Tâlût'a Allah (c.c.) tarafından hükümdarlık Hz. Peygamber'e ise risâlet verilmiştir. Hükümdarlığa Tabût (sandık), risâlete ise Kur'ân ve hikmet delil gösterilmiştir. Dolayısıyla Tâlût ve Câlût kıssası ile Bedir Gazvesi arasındaki bu münâsebetler bir yönüyle Hz. Peygamber'in risâletinin mucizeleri olduğu sonucunu ortaya koymuştur.

Kıssadan; savaşın, her zaman sayısal çoğunlukla kazanılamayacağı, başarı için keyfiyetin kemiyetten daha önemli olduğu, itaat ve sabrın orduyu zafere ulaştıracağı anlaşılmaktadır. Ayrıca Allah (c.c.), hükümdar olarak seçilen Tâlût'un, ilmîni ve gücünü öne sürmek suretiyle liyakati esas aldığını bildirmekte, bu hususta zenginliğin ve soyun bir öneminin olmadığını bize hatırlatmaktadır. İsrâiloğulları'nın hükümdarlık için şart koştukları etnik aidiyeti liyakatten üstün tutmaları, Kur'ân'ın ilahî mesajıyla uyuşmamaktadır. İsrâiloğulları Tâlût'un hükümdarlığına karşı çıktıkları gibi Mekkeli müşrikler de Hz. Peygamber'in nübüvvetini kabul etmeye yanaşmamışlardır. Bu durum, ehl-i küfrün ehliyet yerine soylu ve varlıklı oluşu üstünlük ölçütü olarak gördüklerine bir işarettir.

---

¹²¹ Râzî, *Mefâtihu'l-gayb*, 6/520; Muhammed b. Yûsuf b. Alî Esîruddîn el-Endülüsî Ebû Hayyân, *el-Bahru'l-muhît fi't-tefsîr*, thk. Sıdkî Muhammed Cemîl (Beyrut: Dâru'l-Fîkr, 1420/1998), 2/596; Bukâ'î, *Nazmü'd-dürrer*, 3/448.

Hz. Dâvûd'un, taşlarla konuşması peygamberliğe bir delil olduğu gibi Hz. Peygamber'in taşlarla iletişim kurması da onun Allah Resûlü olduğunun bir ispatı sayılabilir. Her iki peygamber de taş ve kumu zafere giden yolda savaş ve mühimmat unsuru olarak kullanmıştır. Allah (c.c.) tarafından Hz. Dâvûd'a hikmet ve Zebûr verilmesi, Hz. Peygamber'e de Kur'ân'ın ve hikmetin verilmesi onların Allah elçisi olduklarının en önemli delillerinden sayılmıştır.

Tâlût ve ordusu Allah'ın (c.c.) yardımıyla üç aşamalı bir yöntem belirleyerek zafer elde etmişlerdir. Öncelikle savaş için imkân ölçüsünce maddî hazırlık yapmış, ikinci aşamada sabır ve sebat noktasında birbirlerini motive etmiş, üçüncü aşamada ise Allah'a (c.c.) dua ve tevekkül ederek başarı dileğinde bulunmuşlardır. Tâlût ve ordusunun savaşta uyguladıkları bu yöntemler Bedir Gazvesi'nde bulunan müminler tarafından da tatbik edilerek Mekkeli müşrikler bozguna uğratılmışlardır. Hâsılı, kıssaların Hz. Peygamber ve sahabe için bir ilham kaynağı teşkil etmesi, kıssa anlatımına genellikle risâletin ispatı için başvurulması, kıssaların tevhid ve nübüvvetle delil oluşturması yönleriyle bir değer taşıdıkları söylenebilir.

Kaynakça

- Abdülbâkî, Muhammed Fu'ad. *el-Mu'cemu'l-müfehres li elfâzi'l-Kur'âni'l-Kerîm*. thk. Muhsin Bidarfur. Kum: Matbaatü'l-Emir, 1412/1992.
- Adıgüzel, Adnan. "Tâlût - Câlût Kıssası Örneğinde Kur'an'ın Anlaşılmasında Siyer Bilgisinin Önemi". *Siyer Araştırmaları Dergisi* 5/1 (2019). 107-128.
- Ahmed b. Hanbel. *Müsned*. thk. Şuayb Arnavud - Adil Mürşid. Cilt 45. Beyrut: Müessesetü'r-Risale, 1417/1997.
- Asîmîn, Muhammed b. Sâlih. *Tefsîru'l-Fâtiha ve'l-Bakara*. Cilt 3. Dammâm: Dâru İbnü'l-Cevzî. 1423/2002.
- Aydemir, Abdullah. *Tefsirde İsrailiyyat*. İstanbul: Beyan Yayınları, 1992.
- Bâkılânî, Ebû Bekr Muhammed b. Tayyib el-Basrî. *İ'câzü'l-Kur'ân*. thk. Seyyid Ahmet Sakar. Kahire: Dâru'l-Maarif, 3. Basım, ts.
- Beğavî, Ebû Muhammed el-Hüseyin b. Mes'ûd. *Meâlimu't-tenzil fi tefsîri'l-Kur'ân*. thk. Muhammed Abdullah en-Nemr vd. Cilt 8. Riyâd: Dâru Tayyibetu li'n-neşr ve't-Tevzi', 1417/1997.
- Beydâvî, Nâsiruddîn Ebû Saîd Abdullah b. Ömer. *Envâru't-tenzil ve esrâru't-te'vil*. thk. Muhammed Abdurrahman Mar'aşlı. Cilt 5. Beyrut: Dâru İhyâi't-Türâsi'l-Arabî, 1418/1998.
- Bıyıkoglu, Yakup. "İsrâiliyyât Türü Haberlerin Bilgi Açısından Değeri (Tâlût ve Câlût Kıssası Örneği)". *Firat Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 23/1 (2018). 209-247.
- Buhârî, Ebû Abdullah Muhammed b. İsmâîl. *Sahîhü'l-Buhârî*. thk. Mustafa Dayb el-Beğâ. Cilt 7. Dımeşk: Dâru İbn Kesîr, 1414/1993.
- Bukâ'î, İbrâhîm b. 'Amr b. Hasen b. Ebîbekr. *Nazmü'd-dürer fi tenâsübi'l-âyât ve's-suver*. Haydarâbâd: Viâret-i Meârifî Hindiyeye, 1399/1979.
- Bûtî, M. Said Ramazan. *Fıkhu's-siyre*. trc. Ali Nar - Orhan Aktepe. İstanbul: Gonca Yayınevi, 1992.
- Derveze, Muhammed İzzet. *et-Tefsîrü'l-Hadîs*. Cilt 10. Kahire: Dâru İhyâi'l-Kutübi'l-'Arabiyye, 1383/1963.
- Duman, Cengiz. *Kur'an Perspektifinde Üç Kral İki Peygamber*. İstanbul: Pınar Yayınları, 2013.
- Ebû Dâvud, Süleymân b. el-Es'as es-Sicistânî. *Sünen-i Ebî Dâvud*. thk. Muhammed Muhyiddîn Abdulhamîd. Cilt 4. Beyrut: el-Mektebetül-Asriyye, ts.
- Ebû Hayyân, Muhammed b. Yûsuf b. Alî Esîruddîn el-Endülüsî. *el-Bahru'l-muhîti fi't-tefsîr*. thk. Sıdkî Muhammed Cemîl. Cilt 10. Beyrut: Dâru'l-Fikr, 1420/1998.
- Güler, Musa. *Nüzul Sırasını Esas Alan Tefsirler*. Ankara: Gece Akademi Yayınları, 2019.
- Gürkan, Ali. *Kur'ân'ı Kerîm ve Kitâb-ı Mukaddese Göre Tâlût ve Câlût*. Iğdır: Iğdır Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2016.
- Harman, Ömer Faruk. "İsrâil (Benî İsrâil)". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 23/193-195. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2001.
- İbn 'Âşûr, Muhammed et-Tâhir b. Muhammed. *et-Tahrîr ve't-tenvîr*. Cilt 30. Tunus: ed-Dâru't-Tunusiyye li'n-neşr, 1404/1984.
- İbn Kesîr, Ebu'l-Fidâ İsmail b. 'Umer. *el-Bidâye ve'n-nihâye*. thk. Ali Şîrî. Cilt 14. Beyrut: Dâru İhyâe't-Türâsi'l-Arabî, 1408/1988.
- İbn Kesîr, Ebu'l-Fidâ İsmail b. 'Umer. *Tefsîrü'l-Kur'âni'l-'Azîm*. thk. Samî b. Muhammed es-Selâme. Cilt 8. Riyâd: Dâru Tayyibetu li'n-neşr ve't-Tevzi', 2. Basım, 1420/1999.

- İbn Manzûr, Muhammed b. Mükerrerem Alî Ebü'l-Fazl Cemâlüddîn. *Lisânü'l-'Arab*. Cilt 15. Beyrut: Dâru's-Sadr, 3. Basım, 1414/1994.
- İbn Sa'd, Ebû Abdillâh Muhammed. *et-Tabakâtü'l-Kübrâ*. thk. Muhammed Abdülkadir Ata. Cilt 8. Beyrut: Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, 1410-1990.
- İbnü'l-Esîr, Ebü'l-Hasen Alî b. Muhammed b. Muhammed eş-Şeybânî el-Cezerî. *el-Kâmil fi't-târih*. thk. Ömer Abdusselâm Tedemmurî. Cilt 10. Beyrut: Dâru'l-Kitâbi'l-Arabî, 1417/1997.
- Karaman, Hayrettin vd. *Kur'an Yolu Türkçe Meâl ve Tefsîr*. Cilt 5. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 2006.
- Kasar, Veysel. "Kur'an'da Hz. Muhammed'in (sas) Risaletinin Delilleri". *Harran Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 27/27 (2012). 93-132.
- Kızılışeker, Abdurrahim. *Kur'an'da İstihlaf - Müminlerin Yeryüzü Egemenliği*-. Ankara: Sonçağ Yayınları, 2021.
- Kitab-ı Mukaddes Eski ve Yeni Ahit*. İstanbul: Kitabı Mukaddes Şirketi, 1996.
- Kur'an-ı Kerîm Meâli*. çev. Halil Altuntaş - Muzaffer Şahin. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 2009.
- Kurt, Ali Osman. "Tâlût". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 39/552-553. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2010.
- Kurtubî, Ebû Abdullâh Muhammed b. Ahmed. *el-Câmi' li ehkâmi'l-Kur'an*. thk. Ahmed el-Berdûnî vd. Cilt 20. Kahire: Dâru'l-Kütübi'l-Mısriyye, 2. Basım, 1384/1964.
- Kutub, Seyyid. *Fî Zılâli'l-Kur'an*. çev. Salih Uçan vd. Cilt 10. İstanbul: Dünya Yayıncılık, 9. Basım, 1991.
- Küçük, Abdurrahman. "Câlût". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 7/38. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 1993.
- Mâturîdî, Ebû Mansûr Muhammed b. Mahmûd. *Tefsîru'l-Mâturîdî (Te'vilâtu ehli's-sünne)*. thk. Mecdî Baslûm. Cilt 10. Beyrût: Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, 1426/2005.
- Mekkî b. Ebî Tâlib, Ebû Muhammed. *el-Hidâye ilâ bülûgü'n-nihâye fi 'ilmi me'ânî'l-Kur'an ve tefsîrih*. thk. Şâhid el-Buşeyhî. Cilt 13. b.y.: Mecmû'etü Buhûsü'l-Kitâb ve's-Sünne, 1429/2008.
- Mevdûdî, Ebü'l-A'lâ. *Tefhîmu'l-Kur'an (Kur'an'ın Anlamı ve Tefsîri)*. trc. Muhammed Han Kayanî vd. Cilt 7. İstanbul: İnsan Yayınları, 1991.
- Müslim, Ebü'l-Hüseyn Müslim b. el-Haccâc el-Kuşeyrî. *el-Câmiü's-sahîh (Sahîh-i Müslim)*. thk. Ahmed b. Rif'at vd. Cilt 8. Türkiye: Dâru't-Tabâatü'l-Âmira, 1334/1913.
- Öztürk, Mustafa. *Kur'an Kıssalarının Mahiyeti*. İstanbul: Kuramer Yayınları, 2016.
- Râzî, Fahrüddîn Ebû Abdullâh Muhammed b. Amr. *Mefâtihu'l-gayb (et-Tefsîrü'l-kebîr)*. Cilt 32. Beyrut: Dâru İhyâi't-Türâsi'l-Arabî, 3. Basım, 1420/1999.
- Reda, Nevin. "Kur'an'ın Tâlût'u ve Antik Yahûdî Krallığının Yükselişi: Metinlerarası Bir Okuma". çev. Mustafa Şentürk. *Hitit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 9/17 (2010). 201-222.
- Sarıgül, Murat. "İlk Nâzil Olan Beş Âyetin Münâsebetü'l-Kur'an İlmi Açısından İncelenmesi". *Mütefekkir* 7/14 (2020), 485-507. <https://doi.org/10.30523/mutefekkir.848025>.
- Sıddıkî, Mazharüddîn. *Kur'an'da Tarih Kavramı*. trc. Süleyman Kalkan. İstanbul: Pınar Yayınları, 1982.
- Suyûtî, Abdurrahman b. Ebî Bekr Celaledîn. *el-İtkân fi 'ulûmi'l-Kur'an*. thk. Muhammed Ebü'l-Fadl İbrâhîm. Kahire: el-Heyetü'l-Mısriyyetü'l-'Ammetü li'l-Kitâb, 1394/1974.
- Şimşek, M. Sait. *Hayat Kaynağı Kur'an Tefsîri*. Cilt 5. İstanbul: Beyan Yayınları, 2016.

- Taberî, Ebû Ca'fer Muhammed b. Cerîr. *Tarîhu 't-Taberî*. thk. Muhammed Ebu'l-Fadl İbrâhîm. Cilt 11. Mısır: Dâru'l-Meârif, 1400/1980.
- Taberî, Ebû Ca'fer Muhammed b. Cerîr. *Câmi 'u'l-beyân 'an te'vîli âyi'l-Kur'ân*. thk. Ahmet Şakir. Cilt 24. Mekke: Dâru't-Terbiye ve't-Turas, ts.
- Vâkîdî, Ebû Abdillâh Muhammed b. 'Umer b. Vâkîd. *el-Meğâzî*. thk. Marsden Jones. Cilt 3. Beyrut: Dâru'l-A'lemî, 1409/1989.
- Vatandaş, Celaleddin. *Hiz. Muhammed'in Hayatı ve İslam Daveti Medine Dönemi*. İstanbul: Pınar Yayınları, 2007.
- Yazır, Elmalılı Hamdi. *Hak Dîni Kur'ân Dili*. thk. M. Nur Çetin vd. Cilt 9. Ankara: Akçağ Yayınları, 1995.
- Yılmaz, Mehmet Faik. *Âyetler ve Sûreler Arasındaki Münâsebet*. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 2009.
- Zemahşerî, Ebu'l-Kâsım Mahmûd b. Amr b. Ahmed. *el-Keşşâf 'an haqâ'iki gavâmizi't-tenzîl*. Cilt 4. Beyrut: Dâru'l-Kitâbi'l-Arabî, 3. Basım, 1407/1986.
- Zerkeşî, Ebû Abdullah Bedruddîn Muhammed. *el-Burhân fî ulûmi'l-Kur'ân*. thk. Muhammed Ebu'l-Fadl İbrâhîm. Cilt 4. Beyrut: Dâru'l-Ma'rife, 1376/1957.